

Sini Penttala

**Nuorten osallistaminen ehkäisevän päihdetyön
toteuttamisessa – menetelmä osana Isonkyrön kunnan
ehkäisevän päihdetyön suunnitelmaa**

Tutkimuksellinen kehittämistyö

Opinnäytetyö

Syksy 2019

SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Sosionomi (AMK)

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi (AMK)

Tekijä: Sini Penttala

Työn nimi: Nuorten osallistaminen ehkäisevän päihdetyön toteuttamisessa – menetelmä osana Isonkyrön kunnan ehkäisevän päihdetyön suunnitelmaa

Ohjaaja: Arja Hemminki

Vuosi: 2019 Sivumäärä: 80 Liitteiden lukumäärä: 6

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on ollut tuottaa yhteistyökunta Isonkyrön 6.–7.-luokkalaisille nuorille suunnattu ehkäisevän päihdetyön menetelmä, jota voidaan hyödyntää myös tulevaisuudessa. Työn pääosassa on nuorten osallistaminen menetelmän suunnitteluun sekä toteutukseen. Osallistettavia nuoria toiminnassa oli 5. Yhdessä näiden nuorten kanssa asetettiin tavoitteeksi tehdä neljä videota, jotka kertovat tarinallisesti siitä, mitä päihdeiden käyttö voi aiheuttaa. Nämä videot esitettiin ehkäisevän päihdetyön viikolla 45, kunnassa järjestettävillä ehkäisevän päihdetyön teemapäivinä ”päihdepäivillä”, joihin osallistuvat kunnan 6.–7.-luokkalaiset. Menetelmä ja teemapäivä yhdistyivät samalla kunnan ehkäisevän päihdetyön suunnitelmaan. Työn tavoitteena on selvittää, kuinka osallistettavat nuoret kokivat videoiden suunnittelun ja toteutuksen sekä kuinka päihdepäiville osallistuvat kunnan 6.–7.-luokkalaiset kokivat esitettävät videot.

Työ toteutettiin tutkimuksellisenä kehittämistyönä, jossa on havaittavissa myös toimintatutkimuksen piirteitä. Kehittämiseksi ja toiminnalliseksi osuudeksi muodostui nuorten kanssa tehtävä osallistava toiminta videoiden suunnittelun ja toteutuksen osalta. Lisäksi opinnäytetyöhön kuului nuorten haastattelu prosessin onnistumisesta, joka toteutettiin teemoja hyödyntäen ryhmähaastatteluna. Kysymykset koostuivat videoiden suunnittelun ja toteutuksen osuudesta. Lisäksi aineistoa hankittiin palautelomakkeilla, joihin vastasivat päihdepäiville osallistuneet 6.–7.-luokkalaiset. Aineistonkeruumenetelminä käytettiin ryhmähaastattelua sekä kyselylomaketta.

Osallistavan ehkäisevän päihdetyön tekeminen koettiin osallistettujen nuorten puolesta hyvänä ja tarpeellisenä. Nuoret pitivät siitä, että pääsivät vaikuttamaan. Läpi projektin osallisuuden sitoutumisen, luottamuksen ja kuulluksi tulemisen koettiin onnistuneen alun haasteista huolimatta. Kokonaisuudessaan videot saivat hyvää palautetta myös kohderyhmän nuorilta. Projekti onnistui siis hyvin.

Avainsanat: nuoret, ehkäisevä päihdetyö, osallistaminen, toiminnalliset menetelmät

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Degree Programme in Social Services

Specialisation: Bachelor of Social Services

Author/s: Sini Penttala

Title of thesis: Involvement of Young People in Preventive Substance Abuse – A Method as Part of Isokyrö Municipality's Substance Abuse Preventive Plan

Supervisor(s): Arja Hemminki

Year: 2019 Number of pages: 80 Number of appendices: 6

The purpose of this thesis is to create a method of substance abuse prevention for the youth in Isokyrö. The target groups are 6th–7th graders. The method is intended for Isokyrö's municipal substance abuse prevention plan, and it can be used in the future. There were five young people involved in the activity. The purpose of this work was to involve young people in the planning and implementation of the method. The method was implemented in video format. The videos illustrate an exemplary situation that can be caused by substance abuse. These videos were shown to young people in the target group during week 45 at the event called "Drugs and Alcohol days". That week was also Finland's substance abuse prevention week. The aim of this thesis is to find out how young people, who participated in the project, experienced the planning and implementation of the videos, how the 6–7th grade students in the municipality attended the substance abuse day's "Drugs and Alcohol days" and watched the videos.

The work was carried out as a research development work, which also has features of functional research. The development and the functional part consisted of activities with young people in the design and production of videos. In addition, the thesis included interviewing young people about success, which was carried out using themes as a group interview. The questions consisted of the design and implementation of the videos. In addition, the material was acquired through feedback forms, which were answered by 6th–7th graders who participated in the substance abuse days. The methods of data collection were group interviews and a questionnaire.

Participatory prevention was considered good and necessary by the young people involved. The young people liked being able to make a difference. Through the involvement of the project, commitment, trust and being heard were successful aspects of the project, despite a challenging start. Videos received good feedback from the young people in the target group, and therefore the project was a success.

Keywords: youths, substance abuse prevention, involvement, functional methods

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuva-, kuvio- ja taulukkoluettelo.....	6
Käytetyt termit ja lyhenteet.....	7
1 JOHDANTO.....	8
2 TUTKIMUKSELLINEN KEHITTÄMISTYÖ.....	10
2.1 Tutkimuksellisen kehittämistyön kuvaus.....	10
2.2 Yhteistyötaho ja työryhmä.....	11
2.3 Kehittämiskysymykset.....	12
2.4 Aineistonkeruu ja -analyysi.....	13
3 EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ.....	15
3.1 Päihteet.....	15
3.2 Nuorten päihteiden käyttö.....	15
3.3 Ehkäisevä päihdetyön toteuttaminen.....	21
3.4 Menetelmät ehkäisevässä päihdetyössä.....	28
4 OSALLISUUS.....	31
4.1 Osallisuudesta yleisesti.....	31
4.2 Nuorten osallisuus.....	34
5 LUOVUUS JA TOIMINNALLISET MENETELMÄT.....	36
5.1 Toiminnallisuus.....	36
5.2 Luovuus ja luova toiminta.....	37
5.3 Toiminnallisuus ja toiminnalliset menetelmät opinnäytetyössä.....	38
6 KEHITTÄMISTYÖN KULKU, TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	41
6.1 Kehittämistyön kulku.....	41
6.2 Kehittämistyön tulokset teemahaastattelun pohjalta.....	48
6.3 Kehittämistyön tulokset kyselylomakkeen pohjalta.....	54
6.4 Kehittämistyön johtopäätökset.....	58

7 KEHITTÄMISTYÖN POHDINTA JA ARVIOINTI.....	61
7.1 Kehittämistyön eettisyys ja luotettavuus.....	61
7.2 Tulosten pohdinta ja arviointi	63
LÄHTEET	66
LIITTEET	71

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo

Taulukko 1. THL kouluterveyskyselyn tuloksia alkoholin ja päihteiden käytöstä nuorilla.	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
Taulukko 2. SWOT-analyysi nuorten haastattelusta.....	52
Taulukko 3. SWOT-analyysi kuudesluokkalaisten palautelomakkeista.....	56
Taulukko 4. Toinen SWOT-analyysi seitsemäsluokkalaisten palautelomakkeista..	57
Kuvio 1. Ehkäisevän päihdetyön suuntaviivat.....	23
Kuvio 2. Sherry R. Arnsteinin (1969, 59) 8-lokeroiset osallistumisen portaat.....	32
Kuvio 3. Osallisuuden eri tyypit verkkojulkaisusta osallisuus ja osallistuminen.....	33

Käytetyt termit ja lyhenteet

EPT	EPT eli ehkäisevä päihdetyö. Ehkäisevää päihdetyötä toteutetaan pääasiassa nuorille, mutta myös muille ikäryhmille. Ehkäisevän päihdetyön tavoitteena on tuoda ilmi terveellisiä elämäntapoja ja kasvattaa tietoisuutta päihteiden haitoista.
Osallisuus	Osallisuus on kohderyhmän mukaan ottamista päätösten teossa sekä toimintojen ja palvelujen suunnittelussa. Osallisuudella tavoitellaan hyväksymisen ja yhteisöllisyyden tunnetta.
Nuorten osallisuus	Nuorten osallisuus on nuorisolaissakin mukana oleva käsite, joka yleisen osallisuuden tavoin pyrkii siihen, että nuoret pääsevät osallistumaan ja heitä osallistetaan kertomaan omaa mielipidettään ja ideoitaan päätösten teossa ja toimintojen ja palveluiden suunnittelussa.

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön päätarkoituksena on tuottaa ehkäisevän päihdetyön menetelmä yhteistyökunta Isonkyrölle. Kohderyhmänä ehkäisevän päihdetyön menetelmässä ovat koko kunnan 6.–7.-luokkalaiset. Menetelmän suunnittelussa ja hyödyntämisessä osallistettiin iältään lähelle kohderyhmää kuuluvia 7.–8.-luokkalaisia nuoria. Opinnäytetyö on tutkimuksellinen kehittämishanke, jossa kehitetään yhteistyökunnan ehkäisevää päihdetyötä. Hanke on tarpeeseen pohjautuvaa, ja menetelmästä luodaan sellainen, jota Isonkyrö pystyy hyödyntämään myös tulevaisuudessa.

Nuorten osallistaminen kuuluu vahvasti työn tutkimukselliseen ja toiminnalliseen osuuteen sekä menetelmän suunnitteluun ja toteuttamiseen. Osallistuvat nuoret, joita ryhmässä oli mukana viisi henkilöä, lähtivät mukaan vapaaehtoisina ja omasta kiinnostuksestaan. Suunnittelun aikana päätettiin yhdessä, että menetelmä koostuu videoista. Osallistuvat nuoret pääsivät kehittämään sisältöä videoille, kirjoittamaan käsikirjoitusta, näyttelemään sekä videokuvaamaan. Lopuksi heitä haastateltiin ryhmässä projektiin osallistumisesta, osallisuudesta ja ehkäisevän päihdetyön teosta. Menetelmänä videot yhdistyvät osaksi Isonkyrön ehkäisevän päihdetyön suunnitelmaa, joka projektin aikana on ollut kehitteillä kunnan monialaisella työryhmällä.

Videot esitettiin ehkäisevän päihdetyön viikolla 45, teemapäivillä nimeltä ”päihdepäivät”, jotka toteutettiin kaksipäiväisesti. Päihdepäivät järjestettiin kunnan tiloissa, ja toteutus oli ”päihdeputki” -tyylinen, jossa kierrettäviä ja teemoiteltuja huoneita oli kolme. Kohdeyleisönä olivat koko Isonkyrön kunnan 6.–7.-luokkalaiset. Päihdepäivien organisoinnista vastasin minä. Huoneiden ohjaamisessa sekä sisällön suunnittelussa olivat lisäksi kunnan liikunnanohjaaja, nuoriso-ohjaaja sekä koulukuraattori. Muu päihdepäivien sisältö videoita lukuun ottamatta eivät kuulu tähän opinnäytetyöhön. Tutkimukselliseen osuuteen sisältyy kuitenkin päihdepäiville osallistuvien nuorten, eli kunnan 6.–7.-luokkalaisten palaute esitetyistä videoista, joiden perusteella on arvioitu tuotettujen videoiden toimivuutta tämän opinnäytetyön onnistumisen kannalta.

Aiheen valinta selkeytyi senhetkisen työni kautta. Toimin opinnäytetyön aloituksen aikana ja sitä ennen Isonkyrön kunnan nuorisotoimessa vapaa-aikaohjaajan sijaisena. Isonkyrön kunnalla oli samaan aikaan alkamassa ehkäisevän päihdetyön

suunnitelman teko, jonka työryhmään kuuluin. Koska ehkäisevä päihdetyö ja päihdetyö ylipäänsä on kiinnostanut minua, ehdotin opinnäytetyökseni kunnan nuorille suunnattua ehkäisevää päihdetyötä, joka samalla tuottaisi menetelmän hyödynnettäväksi myös tulevaisuudessa. Nuorten osallistaminen on kulkenut työssäni vahvasti mukana, joten halusin yhdistää sen myös opinnäytetyöhöni. Nämä ajatukset yhdistämällä työni alkoi muodostua tutkimukselliseksi kehittämistoiminnaksi, jossa ehkäisevän päihdetyön menetelmä nuorille suunniteltiin ja toteutettiin osallistaen nuoria.

2 TUTKIMUKSELLINEN KEHITTÄMISTYÖ

2.1 Tutkimuksellisen kehittämistyön kuvaus

Opinnäytetyö on tutkimuksellista kehittämistyötä, jossa on myös toiminnallisen kehittämistyön piirteitä. Tutkimuksellisessa kehittämistyössä oleellista on, että se tuottaa uusia asioita ja uutta tietoa käytäntöön soveltaen. Käytännön puutteet ja kysymykset ohjaavat toimintaa, ja tietoa tuotetaan aidossa käytännön toimintaympäristössä, jossa tutkimukselliset menetelmät ja asetelmat tukevat toimintaa. Pääpaino tutkimuksellisessa kehittämistyössä on kehittämisellä, mutta sitä toteutetaan tutkimuksellisin periaattein, jolloin sisällössä tulee olla jotain sellaista, jota voidaan kehittää lisäksi myös tutkia. (Toikko & Rantanen 2009, 17-22.) Opinnäytetyötyökentely on työelämälähtöistä ja perustuu toimeksiantoon olemassa olevan tarpeen pohjalta. Toiminnallisuus työssä näyttäytyy erityisesti nuorten kanssa tehtävässä osiossa, jossa roolini on olla aktiivisena tutkijana. Toimintatutkimuksessa tutkijana toimiminen tarkoittaa sitä, että tutkija osallistuu tutkimuksen teon lisäksi käytännön toteuttamiseen. (Kananen 2012, 38.) Nuorten osallistamisen osuudessa roolini on olla mukana tasavertaisena toimijana suunnittelussa ja menetelmän toteutuksessa läpi koko projektin. Toiminta- ja kehittämistutkimuksessa on tärkeintä pyrkiä asiantilojen muutokseen. Molemmissa on oleellista muutos tai kehittäminen ja sen loppuun saattaminen (Kananen 2012, 37).

Kehittämistutkimuksessa ydin on siinä, että tutkimuksen jälkeen pyritään siihen, että taustalla oleva ilmiö, prosessi tai asiantila on kehittämisen tai muutoksen jälkeen paremmin (Kananen 2012, 17). Toikko ja Rantanen (2009, 29) kuvaavat toiminnallista kehittämistyötä tutkimukseksi, jossa tutkimustavan ideana on saada aikaan muutoksia ja samalla tutkia niitä. Kehittämistyö liittyy aina käytäntöön opinnäytetyötä tehtäessä. Tutkimusta tehtäessä tulisi aiheen tai ongelman olla uusi, jotta tiede kehittyisi ja resursseja ei käytettäisi turhaan (Kananen 2012, 19). Uuden luominen tässä työssä näyttäytyy nuorten osallistamisena päihdetyön suunnitteluun. Uuden luominen näyttäytyy myös uuden menetelmän tuottamisena, jota kunnalla ei vielä tätä ennen ole ollut. Samalla menetelmä yhdistyy osaksi kunnan laajempaa ehkäisevän päihdetyön suunnitelmaa, joka kokonaisuudessaan on ollut ensimmäistä

kertaa tekeillä Isollekyrölle. Kehittäminen on usein konkreettista toimintaa, jossa jokin määritelty ja selkeä tavoite saavutetaan (Toikko & Rantanen 2009, 16). Tässä tavoitteena on siis uuden ehkäisevän päihdetyön menetelmän luominen nuorille ja nuoria osallistaen. Se toteutetaan konkreettisesti yhdessä nuorten kanssa toimien, valmiiksi määritetyn aikataulun mukaisesti ja videoiden muodossa. Toikon ja Rantasen (2009, 21) mukaan tutkimuksellinen kehittämistoiminta kuvataan tiedontuotantona, jossa ei puhuta tutkimustiedon soveltamisesta vaan uudesta tiedonmuutoksen tavasta, jossa avustavassa roolissa toimii tutkimus. Tavoitteena on konkreettinen muutos ja samalla pyrkimys perustellun tiedon tuottamiseen. Muutoksena tässä siis toimii uusien menetelmien luominen osaksi ehkäisevän päihdetyön suunnitelmaa. Tutkimuksellisena osuutena sen sijaan keskitytään siihen, kuinka osallistettavat nuoret projektin kokivat ja miten kohdeyleisö 6.–7.-luokkalaiset kokivat videot.

2.2 Yhteistyötaho ja työryhmä

Yhteistyökumppanina opinnäytetyössä toimi siis Isonkyrön kunta. Työssä tuotetut videot ovat osa nuorisopalveluiden toimintaa. Yhteistyössä toimi myös Isonkyrön kunnan peruskoulu, sillä järjestetty ehkäisevän päihdetyön tapahtuma ”päihdepäivät”, jossa videot esitettiin, järjestettiin koulupäivien aikana koko kunnan 6.–7.-luokkalaisille oppilaille. Monialainen työryhmä ehkäisevän päihdetyön suunnitelman osalta pidettiin ajan tasalla opinnäytetyön kulusta. Työryhmän jäsenet eivät osallistuneet muutoin opinnäytetyön suunnitteluun tai toteutukseen. Valmis menetelmä, eli nuorten kanssa tehdyt videot tulivat tämän työryhmän ja nuorisopalveluiden hyödynnettäväksi myös tulevaisuudessa. Varsinainen suunnittelu ja osallistettavien nuorten ryhmä koostui viidestä nuoresta, kahdesta pojasta ja kolmesta tytöstä. Valmiit videot esitettiin ”päihdepäivillä” kolmessa eri huoneessa. ”Päihdepäivien” toteutuksessa olivat huoneiden vetäjinä mukana kunnan liikunnanohjaaja, nuoriso-ohjaaja, koulukuraattori ja minä.

Tutkimuksessa minun osuutenani on ollut toimia kehittäjänä sekä toimintatutkijana. Kehittäjänä toimiminen vaatii jatkuvaa toiminnan uudelleen hahmottamista, sen perusteella toimimista ja hyödyntämistä. Kehittäjänä toimitaan kumppanuutta

korostaen. Projektin asioita koskevat käsitykset muodostetaan eri toimijoiden kanssa ja erilaisia tietoja yhdistäen (Toikko & Rintanen 2009, 79). Kehittäjänä ohjaisin nuoria oikeaan suuntaan, jotta sisällöstä muodostui ammatillisesti ehkäisevää päihdetyötä. Toikon ja Rantasen (2009, 89-91) mukaan tällaisen työskentelyn ohjaajaa voidaan kutsua osallistavaksi kehittäjäksi. Osallistavana kehittäjänä rooli voi vaihdella projektin aikana. Kehittäjä voi toimia projektissa samanaikaisesti sekä kehittäjän roolissa että toimijan roolissa. Kehittäjänä on kuitenkin tärkeää viedä projektia suunniteltujen reunaehtojen sisällä.

Tässä projektissa tuli siis pyrkiä ehkäisevään päihdetyöhön nuorille. Työssä tärkeimpänä ajatuksena on ollut sisällön tuottaminen siten, että siihen on nuorten ikäryhmän helppo samastua ja se toimii ajatuksia herättävänä. Roolissani on samankaltaisuuksia myös toimintatutkijan kanssa. Toimintatutkijana tutkija itse on mukana prosessissa. Toimintatutkijana tieto ilmiöstä on tärkeää ja tarpeellista. Tavoitteena on muutos, sen kokeilu ja läpivieminen. (Kananen 2012, 38.) Toimintatutkimuksessa projektin vaiheiksi Kananen (2012, 38) kuvaa suunnittelun, toiminnan, arvioinnin ja seurannan. Nämä eivät kuitenkaan kokonaisuudessaan tässä projektissa toteutuneet, sillä projektin luonteeseen ei kuulunut seurantavaihetta lainkaan. Projektin arviointivaihe näkyi osallistettujen nuorten itsearviointina sekä kohderyhmän nuorten tapahtuman ja videoiden arviointina.

Tutkimuksellinen kehittämistyö Toikon ja Rantasen (2009, 32) mukaan vaiheistetaan suunnitteluun, toimintaan ja arviointiin. Nämä kolme vaihetta toteutuvat tässä projektissa. Voidaan siis sanoa, että näiden vaiheistuksien pohjalta projekti on enemmän tutkimuksellista kehittämistyötä, jossa on havaittavissa myös toimintatutkimuksen piirteitä.

2.3 Kehittämiskysymykset

Opinnäytetyö todettiin olevan tutkimuksellista kehittämistyötä toimintatutkimuksen piirteillä. Kehittämistoiminnassa kysymykset voivat olla erilaisia riippuen kysymyksien lähtökohdista. Kehittämistoiminnassa kysymykset voivat olla vain kysymyksiä,

kehittämiskysymyksiä tai arviointikysymyksiä. (Toikko & Rantanen 2009, 117.) Kehittämiskysymyksiksi tässä projektissa muodostuivat:

- Miten osallistetut nuoret kokivat ehkäisevän päihdetyön suunnittelun ja toteutuksen?
- Miten osallistajat kokivat ennaltaehkäisevän päihdetyöhön liittyvät videot ”päihdepäivät” tapahtumassa?

Koska molemmissa kehittämiskysymyksissä pyritään saamaan vastaus kokemuksista projektin osallistumiseen ja valmiiden tuotosten eli videoiden kokemiseen ovat ne arvoltaan enemmänkin arviointikysymyksiä, jossa haetaan kahdelta eri ryhmältä vastauksia siihen, kuinka projekti onnistui.

2.4 Aineistonkeruu ja -analyysi

Kehittämiskysymyksiä selvittämiseksi aineistonkeruumenetelmänä käytettiin kahta aineistonkeruumenetelmää ryhmähaastattelua sekä kyselylomaketta. Nämä aineistonkeruumenetelmät ovat laadullista aineistoa, jossa aineiston löydökset keskittyvät sanoihin ja lauseisiin (Kananen 2012, 29). Ryhmähaastattelussa osallistettujen nuorten kanssa on tärkeintä saada heidän näkemyksensä projektiin osallistumisesta kuuluviin. Ryhmähaastattelussa toteutettiin teemahaastattelun piirteitä. Teemahaastattelussa oleellista on keskusteleva teemoihin perustuva haastattelu, jossa tarkkoja kysymyksiä ei ole, vaan keskustelu kulkee enemmänkin tiettyjä teemoja seuraten. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47-48.) Ryhmähaastattelussa teemoiksi muodostui menetelmän suunnittelu, videoiden kuvaaminen ja editointi, ryhmässä toimiminen ja osallistaminen projektissa. Teemahaastattelussa tärkeää on luoda tila, jossa voi puhua vapaasti. Haastattelu on dialogista ja keskustelevaa. (Eskola & Suoranta 2000, 86-87.) Pienryhmähaastattelu nauhoitettiin ja litteroitiin eli puhtaaksi kirjoitettiin. Haastattelusta saatu materiaali analysoitiin teemahaastattelulle tyypillisesti teemoittain. Teemoittelun käyttö analyysissä tarkoittaa sitä, että materiaalia tarkastellaan ja analysoidaan sen mukaan, mitä materiaalista käy ilmi. Materiaali teemoitellaan kuitenkin aihealueisiin, joihin esille tulleet asiat jaotellaan. Teemoittelua käytettynä analyysinä voi teemat muuttoa haastattelussa käytössä olleista. (Hirsjärvi &

Hurme 2001, 49-50.) Tässä työssä teemoittelu luonnistui hyvin samojen teemojen kautta kuin haastattelussa. Konkreettisesti teemoittelu tapahtui siten, että litteroitu materiaali tulostettiin paperille ja jokaisella teemalla oli oma värinsä. Näitä värejä käyttäen tekstistä ylleviivattiin ohjeita, joita tuloksissa hyödynnettiin. Analysointia tehtiin työssä myös siten, että tekstistä etsittiin kysymyksiin nähden kattavia vastauksia, jotka kuvaavat myös osallisuuteen liittyviä luottamusta, kuulluksi tulemistä sekä sitoutumista. Lisäksi teemoittelua tapahtui SWOT-analyysi pohjaa käyttäen, jolloin tekstistä etsittiin mahdollisuuksia, vahvuuksia, heikkouksia ja uhkia. Palautelomakkeita analysoitiin pääasiassa SWOT-analyysin kautta. Tekstistä poimittiin kuitenkin teemoittelun tyylisesti pointteja, jotka olivat kysymykseen nähden relevantteja. SWOT-analyysi on Albert Humphreyn kehittämä nelikenttämenetelmä, jota voidaan käyttää ongelmien ja oppimisen tunnistamisessa, strategian laatimisessa sekä arvioinnissa ja kehittämisessä. SWOT-analyysissä oikealla puolella on kaksi kenttää, joihin kirjataan positiivisia puolia ja vasemmalle negatiivisia, kuten vahvuudet ja mahdollisuudet sekä heikkoudet ja uhat. (Innokylä 2013.)

Tulokset esitetään tämän työn loppupuolella. Pienryhmähaastattelussa etsittiin vastauksia ensimmäiseen kehittämiskysymykseen ”Miten osallistettut nuoret kokivat ehkäisevän päihdetyön suunnittelun ja toteutuksen?”. Kun teemahaastattelua hyödynnetään kehittämistyössä, voidaan sitä käyttää ongelman määrittelyssä, vaikuttavuuden arvioinnissa ja tulosten arvioinnissa (Kananen 2012, 99). Tässä työssä hyödynnettävyys on erityisesti vaikuttavuuden arvioinnissa osallistettavien nuorten sekä kohderyhmän nuorten kokemusten tutkimisessa. Toisella aineistonkeruumenetelmällä kyselylomakkeella etsitään vastauksia toiseen kehittämiskysymykseen ”Miten osallistujat kokivat ennaltaehkäisevän päihdetyöhön liittyvät videot ”päihdepäivät” tapahtumassa?” Tämä toteutettiin siten, että osallistuville 6.-7.-luokkalaisille tehtiin kyselylomake, johon heitä rohkaistiin vastaamaan ”päihdepäivien” päätteeksi anonyymisti. Kyselyssä on kuusi kysymystä, joista kolme suljettua ja kolme avointa. Kysymykset laadittiin siten, että vastauksia pystytään analysoimaan SWOT-analyysin avulla.

3 EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ

3.1 Päihteet

Päihteet ovat kemiallisia aineita, joita käytetään päihtymystarkoituksessa. Päihteiksi lasketaan alkoholi, tupakka, kannabis, kovat huumeet, muuntohuumeet, lääkkeet sekä impattavat aineet (Mielenterveystalo, [viitattu 16.9.2019]). Alkoholi on Suomessa käytetyin päihde, ja sitä käyttää suurin osa suomalaisista. Viimeisen viidenkymmenen vuoden aikana kulutus on kasvanut suuresti. Vuonna 2008 100 prosentin alkoholiksi muunnetun alkoholin kulutus oli tilastollisesti 8,5 litraa asukasta kohden. 1950-lukuun verrattuna määrä on viisinkertainen. Käyttäjryhmistä henkilömäärältään suurin on kohtuukäyttäjät, jotka ajoittain tai satunnaisesti käyttävät alkoholia myös haitallisesti. Suurimman osan alkoholia juo noin kymmenesosa väestöstä. Naisten osuus vuosien varrella on kasvanut. (Päihdelinkki 2013.) Huumeista kannabis on usein ensimmäisenä kokeiltu huume nuorten keskuudessa (Seppä ym. 2012, 215). Kun taas muuntohuumeet ovat huumeita, joita nuorille usein mainostetaan laillisina, joka taas saattaa pienentää kynnystä kokeiluun (Sharma 2016).

3.2 Nuorten päihteiden käyttö

Nuorisolaissa (L 21.12.2016/1285 3§) nuoret määritellään alle 29-vuotiaiksi, kun taas lastensuojelulaissa (L 13.4.2017/417 6§) lapseksi kutsutaan kaikkia alle 18-vuotiaita ja nuori on iältään 18–20-vuotias. Tässä opinnäytetyössä nuorena pidetään 12–20-vuotiaita. Nuorten alkoholinkäyttöä on tutkittu Suomessa kautta aikain paljon. Tunnetuimpia kyselytutkimuksia ovat mm. nuorten terveystapatutkimus (NTTT), Eurooppalainen koululaistutkimus (ESPAD) ja kouluterveyskysely (WHO). Ensimmäinen kysely NTTT tehtiin ensimmäisen kerran vuonna 1977. Nuorten alkoholinkäytöstä tuli julkinen ongelma 1970-luvulla, jolloin ongelma sai myös poliittista merkitystä ja sillä perusteltiin alkoholipolitiikan tiukentamista. Maaliskuussa 1973 nuorten juomatavat määritettiin kansalliseksi ongelmaksi. Tämän seurauksena kehitettiin ensimmäinen laaja, koko maata koskeva kyselyaineisto. NTTT-kysely käynnistettiin tämän jälkeen. Siitä lähtien NTTT -kyselyä on toteutettu joka toinen vuosi

12–18-vuotiailla. (Nuorisotutkimusseura 2007, 10-14.) NTTTT:ta kuvataankin ”Nuoret ja alkoholi” (2007, 19) -teoksessa tärkeimpänä tiedollisena selkärankana nuorten juomisen trendeissä.

Vuosien varrella nuorten juomatottumukset ovat vaihdelleet paljon. Nuorten osalta raittius on kasvanut 2000-luvulle siirryttäessä. 14-16 -vuotiaiden juomistiheys sekä humalahakuinen juominen ovat laskeneet. Tytöt juovat ja humaltuvat harvemmin kuin pojat. Tätä suunnanmuutosta ei kuitenkaan juurikaan näy 18 -vuotiailla. (Päihdelinkki 2013.) Suomessa nuorien valtapäihde tällä hetkellä on alkoholi. Muista maista poiketen Suomessa päihtymystä hakevia nuoria on tytöissä ja pojissa yhtä paljon. (Mielenterveystalo, [viitattu 16.9.2019].) Päihdekokeilut aloitetaan yleisesti yläkouluikäisinä tupakalla tai alkoholilla. Jatkumona tähän kuvioon saattaa astua myös kannabis. Nuorten alkoholinkäyttö on yleistä kaikkialla Suomessa, mutta pääkaupunkiseudulla raittiita nuoria on tilastollisesti vähiten. Viidennes nuorista saa alkoholinsa vanhemmiltaan. Sitä käytetään yleisimmin jonkun toisen kotona, toiseksi yleisimmin ulkona tai omassa kodissa. (Aalto-Setälä ym. 2003.) Siinä missä alkoholin käyttö on hieman laskenut, huumeekokeilut ovat sen sijaan viimeisten vuosikymmenien aikana kasvaneet. Syitä päihteiden käytölle on useita, ja ne vaihtelevat aina nuorten omasta identiteetistä niin kotiympäristöön kuin ystävyys-suhteisiin. (Aalto-Setälä ym. 2003.) ”Haasteena päihteet” (2007, 25-26) -kirjassa kuvataan päihteiden käyttöä varhaisnuoruuden iässä usein uteliaisuudeksi. Suurimmalle osalle huumeiden käyttö jää kokeiluksi, sen sijaan alkoholia usein kokeillaan myös uudestaan. Osa saattaa jatkaa huumeiden käyttöä ns. viihdekäyttäjänä vapaa-ajallaan, ja pieni ryhmä jatkaa käyttöä siinä määrin, että syntyy riippuvuus päihdettä kohtaan. Tällöin käyttö säännöllistyy ja muuttuu ongelmakäytöksi.

Päihdehäiriöiden syntymisessä varhainen päihteiden kokeilu on isona tekijänä. Muita päihdehäiriöiden muodostumiseen vaikuttavia tekijöitä ovat mm. oma tai kavereiden ihannoima asenne päihteitä kohtaan, vanhempien päihteiden käyttö tai oman tai vanhempien mielenterveydelliset ongelmat. Myös geneettinen altistus voi olla mahdollinen päihdehäiriön muodostumisen tekijä. Lisäksi vanhempien kasvatukselliset haasteet kuten auktoriteettiongelmat, säännöistä kiinnipitäminen, nuoren haitallinen päätäntävalta omassa elämässään, riittämätön valvonta,

kiintymyssuhteen häiriöt varhaislapsuudessa tai puutteellinen perushoiva voivat olla päihdehäiriöiden syitä. (Aalto-Setälä ym. 2003.)

Nuorisotutkimusseuran ”Nuoret ja alkoholi” (2007) -tutkimuksen tarkoituksena oli saada tavanomaisten tutkimuslähtökohtien sijaan kuuluviin 14–30 vuotiaiden oma ääni ja näkökulma. Tutkimuksessa kävi ilmi, että nuorien omien kokemusten mukaan juomistapoja on monia erilaisia, myös harmittomia. Sosiaalisuus on isossa osassa niin humalanhakuisessa käytössä kuin juomistavoissakin. (Nuorisotutkimusseura 2007.)

Yksi nousussa olevista päihteiden käytön muodoista on sekakäyttö sekä Suomessa että kansainvälisesti (Väyrynen ym. 2015, 284). Sekakäyttöä on tutkittu Suomessa melko vähän. Tutkimuksellisesti sekakäyttö on jäänyt huumeiden käytön sekä alkoholitutkimusten varjoon ja välimaastoon (Hakkarainen & Metso 2009, 113). Vuosina 2011-2018 toteutettu MiksMix –projekti on tämän hetken tuorein ja laajin Suomessa toteutettu tutkimus sekakäytöstä. MiksMix:ssä tutkitaan erilaisten väestöryhmien sekakäyttöä, sosiokulttuurista merkitystä ja käyttötapoja, sekä kartoitetaan terveydellisiä ja sosiaalisia haittoja ja riskejä sekakäytön aiheuttamana (THL 2014). MiksMix:stä ei kuitenkaan vielä ole julkaistu raporttia. Jenni Siepin (2016, 11) ”*Päihitteet mielessä vikana illalla ja ekana aamulla – nuorten aikuisten päihteiden sekakäyttö riippuvuuden ja elämänhallinnan näkökulmasta*” -väitöskirjan kohderyhmän sekakäyttö muodostui erilaisista rauhoittavista ja unilääkkeistä, alkoholista, kannabiksesta, stimulanteista, opiaateista, sienien käytöstä sekä hallusinogeenista. Väitöskirjassa kerrotaan, kuinka päihteiden valikoimaan vaikuttaa alueellinen tarjonta, joten erilaisia yhdistelmiä on paljon. Sekakäyttö käsitteenä tarkoittaa kahden tai useamman päihteen yhtäaikaista ja päällekkäistä käyttöä. (Nuortenlinkki 2016.)

Päihteinä voidaan käyttää myös lääkkeitä (Nuortenlinkki 2016). Nuortenlinkin (2016) mukaan lääkkeiden väärinkäyttöksi lasketaan päihtymyshakuinen käyttö sekä muille määrättyjen lääkkeiden käyttö. Yleisimpiä väärinkäytettyjä lääkkeitä nuorten keskuudessa ovat AD/HD-lääkkeet, vahvat kipulääkkeet, unilääkkeet ja rauhoittavat. Samalta sivustolta käy ilmi, että noin viidesosa 15–24 vuotiaista on käyttänyt erilaisia päihitteitä sekaisin. ”Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet” (2016, 20) -tutkimuksessa käy ilmi, että vuosina 2002 ja 2006 lääkkeiden käytössä on näkynyt trendimäisyyttä, ja se on kasvanut. Tarkasteltaessa ”Huumekyselyä” (2011)

lääkkeiden sekakäyttö sekä väärinkäyttö on yleisempää tytöillä kuin pojilla. Pojilla taas huumeiden sekakäyttö on tyttöjä yleisempää. Suomen kokonaisväestöllä huumeiden kokeilu on noussut tasaisesti, mutta nuorilla se on tasaantunut vuosien 2014-2018 aikana (Huumekysely 2018, 1-4). Nuoria sekakäyttöön yllyttää eniten sosiaaliset paineet. Myös asenteiden muuttumisella on ollut vaikutusta. Nuoret haavevat nopeaa helpotusta sekakäytöstä esimerkiksi ahdistukseen, mielenterveydellisiin ongelmiin, univaikeuksiin tai pahaan oloon. Osalla on hyvä päihteiden tuntemus, mikä voi näkyä tarkoin harkittuina sekoituksina, kun taas toiset saattavat käyttää päihteitä sekaisin sattumanvaraisesti. (Nuortenlinkki 2016.)

Nuorten päihteiden käytön ongelmien syntyemisessä yksi iso tekijä voi olla läheisen aikuisen päihteiden käyttö. Lapsen tai nuoren tehtävänä ei ole kantaa vastuuta aikuisista, vaan roolien tulisi olla toisin päin. Tilanteen ollessa kuitenkin niin se aiheuttaa nuorelle valtavasti hämmennystä sekä huolta. (Nuortenlinkki 2017.) Tällaisessa tilanteessa lapsi tai nuori joutuu vastuullisesti aikuisen asemaan, vaikka ei ole elämäkokemukseltaan siihen välttämättä vielä valmis. Seuraukset saattavat kantaa pitkälle aikuisuuteen asti ja vaikuttaa nuoren omaan päihteiden käyttöön. (Takala, [viitattu 28.8.2019]) Myös vanhempien asenteilla päihteiden käyttöä kohtaan on vaikutusta nuoren asenteen kehittymisessä. A-klinikkasäätiön ja varjomaailman (Saarainen, Mäkäräinen & Takala, 2019) teettämän ja Taloustutkimus Oy:n vuonna 2018 toteuttaman nuorten kyselyn tuloksien perusteella näyttää siltä, että aikuisten sallivan näkemyksen alaikäisten lasten alkoholin käytöstä ja alaikäisten alkoholin käytön kanssa on yhteys. Lapset oppivat suhtautumistavan alkoholiin vanhemmiltaan. Perheissä aikuiset näyttävät omilla toimillaan alkoholin merkityksen vapaaajassaan ja perheen yhteisessä ajassa. Myös kokemus alkoholin käytön määrästä aikuisuudessa usein muodostuu omien vanhempien käytön pohjalta. Alkoholi on usein edeltävänä tekijänä perheväkivaltatilanteissa. Väkivaltatilanteisiin sekä vanhempien alkoholin käytön määrään vaikuttamisessa lapsen mahdollisuudet ovat pienet. (MLL 2017.) Vanhemmilla saattaa olla myös todellisuutta ruusuisempi kuva nuorten päihteiden käytöstä, mikä käy myös ilmi tilastollisesti (Päihdelinkki, [viitattu 19.9.2019]).

Nuorten kyselyssä (Saarainen ym. 2019) nähdään yhteys alaikäisten alkoholin käytössä ja nuoren omassa ajatuksessa, että täysi-ikäistyminen ei lisää velvollisuuksia.

Suurimman osan 54:n prosentin mielestä alkoholinkäyttö on hauskaa. Täysi-ikäisten vastauksissa käy ilmi, että alkoholia otetaan myös muihin tunteisiin hauskuuden ohella, kuten esimerkiksi rentoutumiseen, suruun, tylsyyteen ja ahdistukseen. Kyselyssä 16 prosenttia pelkää tulevansa riippuvaiseksi päihteistä. 47 prosenttia vastanneista kokee, että terveellisten elämäntapojen noudattaminen vähentää kiinnostusta alkoholin käyttöön. Päihteettömät nuoret kertovat uskonnon sekä kavereiden juomattomuuden vähentävän kiinnostusta päihteitä kohtaan. Mieltä painavista asioista vanhemmille kertovat nuoret ovat yleisemmin päihteettömiä nuoria, kun taas päihteitä käyttävät nuoret puhuvat mieluummin ystävien kanssa. Myös sukupuolella on vaikutusta tähän. Tytöt puhuvat huolistaan herkemmin ammattilaisille kuten vaikkapa psykologeille, kun taas pojat puhuvat enemmän esimerkiksi isovanhemmilleen tai muille läheisille aikuisille. Noin joka viides nuori ilmoitti pärjäävänsä huolien kanssa yksin. (Saarainen ym. 2019.)

Noin joka neljäs nuori on kokenut aikuisen alkoholin käytön haitallisena. Vanhempien päihteiden käytön yleisimpiä haittoja lapsille ovat mm. ahdistunut olo, häpeän ja pelon tunteet, vanhempiin kohdistuva luottamuspuola sekä kodin riitaisa ilmapiiri. Aikuisena voi olla vaikeaa myöntää olevansa syyllinen lapsen pahaan oloon, joka alkoholin käytöstä aiheutuu. (Päihdelinkki 2017.) Lasisen lapsuuden sivustoilla ([viitattu 27.8.2019]) vuonna 2011 Taloustutkimus Oy:n teettämän tutkimuksen perusteella käy ilmi, että aikuisen päihteiden käyttö saattaa vaikuttaa lapseen läpi elämän aina aikuisuuteen ja kuolemaan asti. Sivuston tekemän 12–18-vuotiaille suunnatun kyselystä käy ilmi, että kodin alkoholin käytöllä on paljon merkitystä nuoren elämässä. 82 prosenttia nuorista hyväksyy aikuisilta kohtuullisen alkoholinkäytön. Lähes sama määrä on kuitenkin sitä mieltä, että humalajuominen ei kuulu kotiin. Juhlatilanteissa se koetaan kuitenkin suurimmalla osalla (yhdeksällä kymmenestä nuoresta) sallittavana. Ikävintä alkoholin käyttö on silloin, jos se vaikuttaa kodin hoitamiseen tai lupauksien pitämiseen. Avovastauksissa on käynyt ilmi, että nuoret kokevat, etteivät vanhemmat ymmärrä alkoholin käytön merkitystä nuorten hyvinvoinnissa tarpeeksi hyvin. Nuorten mielestä vanhempien alkoholinkäyttö vaikuttaa myös lasten päihdesuhtautumiseen ja juomatapoihin aikuisena. Useimpien mielestä alkoholin käyttö ei ole vain aikuisten yksityisasia. Myönteiset vaikutukset aikuisten päihteiden käytöllä ovat harvinaisia. 29 prosenttia kokee sen häpeällisenä ja 26 prosenttia inhottavana. 26 prosenttia vastanneista nuorista on kokenut vanhempien

alkoholin käytön tuoneen haittoja elämäänsä. 84 prosenttia kyselyyn vastanneista kokee, että vanhempien tulisi kertoa alkoholin käytön haitoista lapsilleen. Toisaalta vastanneet epäilevät samalla myös vanhempien faktatietämystä päihteiden käytössä. Vanhempien ei toivota kertovan omia päihtymyskokemuksiaan, eikä liiallista toverillisuutta sen suhteen haluta. 46 prosenttia kokee, että alkoholia olisi hyvä kokeilla kotioloissa ensimmäisellä kerralla. 14 prosenttia kokee, että kontrolloimistarkoituksessa olisi hyvä, jos vanhemmat hakisivat nuorille alkoholia. (Lasinen lapsuus, [viitattu 27.8.2019].) Vuoden 2018 nuorten kyselyn (Saarainen ym. 2019) vastauksista käy ilmi, että vanhempien alkoholin käytöstä haittoja saaneilla nuorilla esiintyy haasteita, jotka aiheuttavat huolta, kuten huomiota ja aikaa vanhemmilta koetaan saavan harvemmin, harrastukset, joissa olisi sosiaalista kanssakäymistä ovat harvinaisempia ja tukea koulunkäynnissä ja opiskelussa ei saada niin yleisesti. Kokonaisuudessaan kaikki nuoret haluaisivat, että aikuiset olisivat kiinnostuneempia nuorten kuulumisista.

Vanhempien käyttäessä päihteitä turvallinen aikuinen löytyy usein nuoren lähipiiristä. Osa ei halua kuitenkaan puhua päihteiden käytön vaikutuksista ja tunteista lainkaan. Hankalalta tilanne vaikuttaa niillä nuorilla, joilta kuuntelevaa aikuista ei löydy elämästä lainkaan. Näille nuorille olisikin tärkeää löytyä palveluja, jotka auttaisivat tilanteessa. Tällaisten palvelujen ammattilaisilta vaaditaan hyvää päihdetuntemusta ja ymmärrystä siitä, miten vanhempien päihteiden käyttö vaikuttaa nuoren elämään. (Lasinen lapsuus, [viitattu 27.8.2019].)

Lasinen lapsuuden 2011 tekemän kyselyn ([viitattu 28.8.2019]) mukaan kaksi kolmesta nuoresta vastaa alkoholikulttuurin asenteita koskevassa kysymyksessä, että ryypäämisjuttuja pidetään liiankin hauskoina. Lähes yhtä paljon toivotaan, ettei humalaisia näkyisi yleisillä paikoilla. Yli puolet nuorista kokee, että alkoholiton linjaa joutuu liiaksi perustelemaan. Suurin osa kokee, että alkoholin käyttöä ihannoidaan. Vain viidennes vastanneista nuorista koki, että suomalaisten asenne alkoholia kohtaan on järkevä. Mediassa nuoret kokevat näkevänsä alkoholimainontaa paljon. Merkittävä osa kokee, että mainoksien ja tv-sarjojen tuottama kuva alkoholin vaikutuksista ei ole totuudenmukaista kuvaa (Lasinen lapsuus, [viitattu 28.8.2019]). Mitä varhaisemmin nuori aloittaa päihteiden käytön, sitä todennäköisemmin se vaikuttaa

myös ongelmakäytön muodostumiseen myöhemmässä vaiheessa ja altistaa mielenterveysongelmille sekä rikollisuudelle. (Aalto-Setälä ym. 2003)

Päihteisiin lasketaan myös tupakka. THL:n vuoden 2017 kouluterveyskyselyistä käy ilmi, että 8.–9.-luokkalaisista 6,9 prosenttia polttaa tupakkaa päivittäin, kun taas lukion 1.–2.-vuosiluokkalaisista päivittäin polttaa 3,4 prosenttia ja ammattikoulujen vastaavasta ikäryhmästä tupakkaa polttaa 23,2 prosenttia. Tupakanpolto on tasaisessa laskusuunnassa. Seuraavasta taulukosta käy ilmi nuorten alkoholin ja kannabiksen käyttö edellä mainituilla ikäluokilla. Siitä nähdään, että ammattikouluikäisillä sekä alkoholi että kannabis ovat tavanomaisemmin mukana elämässä samanikäisiin lukiolaisiin verrattuna. Sekä alkoholin että kannabiksen käyttö kasvaa yläkouluista siirryttäessä toisen asteen opintoihin. (Päihdelinkki, [viitattu 27.8.2019].)

Taulukko 1. THL kouluterveyskyselyn tuloksia alkoholin ja päihteiden käytöstä nuorilla (Päihdelinkki, [viitattu 27.8.2019])

	ALKOHOLI	HUUMEET
	Ollut vähintään kerran kuukaudessa tosi humalassa	Kokeillut kannabista vähintään kerran
8-9 luokkalaiset	10,20 %	7,50 %
Lukio 1-2 vuosiluokka	18,30 %	11,60 %
Ammattikoulu 1-2 vuosiluokka	28,10 %	20,60 %

Taulukon 1. lisäksi kyselystä ilmenee, että peruskouluikäisistä 8.–9.-luokkalaisista 5 prosenttia käyttää alkoholia viikoittain. Ammatillisessa koulutuksessa tyttöjen osuus kannabiskokeiluissa on suurempi kuin poikien. Poikien kokonaisosuus on kuitenkin suurempi kuin tyttöjen. Huumeiden hankkiminen koetaan helpoksi paikkakunnasta riippumatta. (Päihdelinkki, [viitattu 27.8.2019].)

3.3 Ehkäisevä päihdetyön toteuttaminen

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (L 523/2015) astui voimaan 1.12.2015, jolloin kumottiin edeltävä raittiustyölaki. Laki määrittelee ehkäisevään päihdetyöhön alkoholi-, tupakka-, huume- ja rahapelihaittojen ehkäisyn. Lain tavoitteena on varmistaa ehkäisevän päihdetyön edellytykset Suomessa, edistää hyvinvoinnin ja terveyden tasa-arvoa sekä tukea koko maan kuntien ja alueiden ehkäisevän päihdetyön kehittämistä. Ehkäisevän päihdetyön tavoitteena taas on vähentää päihteiden kysyntää ja saatavuutta sekä tarjontaa, edistää terveyttä ja turvallisuutta sekä hyvinvointia. Ehkäisevää päihdetyötä koordinoi terveyden- ja hyvinvoinnin laitos THL. (STM, [viitattu 26.8.2019].) Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen THL:n (2018) internetsivuilla ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelmasta kerrotaan, että toimintaohjelma on suunniteltu 2015-2025 väliseksi ajaksi, ja sen tarkoituksena on ohjata kuntien ja alueiden ehkäisevän päihdetyön suunnittelua ja toteutusta. Työn tavoitteena ovat samat tavoitteet kuin lainkin tavoitteena. Ehyt ry toimii ehkäisevän päihdetyön järjestönä. Järjestön tausta-ajatuksena on, että päihteet eivät kuulu työpaikalle, ras-kausaikaan, lapsuuteen, nuoruuteen eikä liikenteeseen. ([viitattu 28.9.2019].) EHYT kuvailee ehkäisevää päihdetyötä toimintana, joka edistää väestön terveellisiä elämäntapoja, ikäryhmästä riippumatta. Kyseessä ei siis pelkästään ole päihdevas-tainen toiminta vaan kokonaisuudeltaan laajempi näkökulma.

THL eli terveyden ja hyvinvoinnin laitos vastaa kansallisesta työn ohjauksesta ja kehittämisestä. Aluehallintovirasto ja viranomaiset taas tukevat ja kehittävät kuntien tekemää työtä sekä valvovat alkoholin vastuullista myyntiä ja anniskelua. (THL. 2018) Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelmaan (THL 2018) on kirjattu kuusi toi-mintaohjetta, jotka ohjaavat paikallista, alueellista ja valtakunnallista ehkäisevää päihdetyötä. Suuntaviivat ovat luettavissa seuraavan sivun taulukosta. Nämä suun-taviivat näyttävät tietä lainmukaiselle ehkäisevän päihdetyön toteutukselle vuosien 2015-2025 aikana.

THL Ehkäisevän päihdetyön suuntaviivat

1

Ehkäisevän päihdetyön valtakunnalliset, alueelliset ja paikalliset rakenteet ovat kunnossa

Väestön tietoisuus alkoholin, tupakkatuotteiden, huumausaineiden ja rahapelaamisen haitoista ja riskeistä sekä niiden ehkäisemisen keinoista lisääntyy

Viestintä tukee kysyntää ja saatavuutta sääteleviä toimia sekä sosiaali- ja terveystieteiden päätösten tekoa päihde-, tupakka- ja rahapelihaittojen vähentämiseksi

Kunnat ja alueet ehkäisevät alkoholi, tupakkatuotteiden ja rahapelaamisen haittoja kysyntään ja saatavuuteen vaikuttavilla keinoilla

Yhteistyötä tehdään, paikallisella, alueellisella ja valtakunnallisella tasolla

Haitoista viestitään tutkittuun tietoon perustuen yksilöiden sekä yhteisöjen valintojen sekä sosiaali- ja terveystieteiden tueksi

Alkoholin riskikäyttöä ja huumeiden käyttöä, tupakointia ja haitallista rahapelaamista vähennetään käyttämällä systemaattisesti lyhytneuvon-

Muita varhaisen avun menetelmiä tarjotaan käyttäville ja heidän läheisilleen

Etsivää työtä lisätään palvelujen ulkopuolelle jäävien löytämiseksi. Paikallista alkoholi-, tupakka- ja rahapelipolitiikkaa toteutetaan suunnitellusti ja laajassa yhteistyössä

3

Riskikäyttö ja haitat tunnistetaan sekä tukea tarjotaan varhaisessa vaiheessa

Viranomaisten, elinkeinon ja muiden toimijoiden yhteistyö laissa määriteltyjen ikärajojen ja päihdyneille anniskelun noudattamiseksi laajenee

Ikärajavaltavien tuotteiden saatavuus alaikäisille vähenee ja humalajuomisesta aiheutuvat haitat vähenevät

Alkoholi-, tupakka ja rahapelihaittojen ehkäisyyn kehitettyä Pakka-toimintamallia toteuttavien kuntien ja alueiden määrä lisääntyy

5

Haittojen ehkäisyyn panostetaan lähiyhteisöissä

Ehkäisevää päihdetyötä tehdään yhteistyössä, suunnitelmallisesti ja kohdennetusti eri-ikäisten ihmisten arkiympäristöissä (varhaiskasvatus, oppilaitokset, työyhteisöt ja vapaa-ajan ympäristöt)

Päihdehaittojen ehkäisyn menetelmät ovat osa ammattilaisten perus- ja täydennyskoulutusta

Ammattilaiset hyödyntävät ehkäisevän päihdetyön materiaaleja ja koulutuksia osana työtään

Ammattilaisilla on riittävästi ehkäisevän päihdetyön osaamista

2

4

6

Kuvio 1. Ehkäisevän päihdetyön suuntaviivat. (THL. 2015)

Käsitteenä ehkäisevä päihdetyö on monitasoinen. Sitä voidaan katsoa kokonaisuutena, johon kuuluvat objektiivinen tiedonvälitys, terveyttä suojaavat toimet, kohde-ryhmille suunnatut hankkeet sekä keskittyminen arvoihin ja normeihin. Ehkäisevässä päihdetyössä otetaan huomioon yksilöitä sekä yhteisöjä. Yksilöiden parissa ehkäisevän päihdetyön tekeminen voi olla esimerkiksi elämänhallinnan vahvistamista, etenkin suhteessa päihteisiin. Yhteisöjen parissa työ on pääasiassa yhteisen hyvinvoinnin ja päihteiden haittojen tietoisuuden lisäämistä. (Kylmänen 2005, 8-10).

Kohdeyleisönä ehkäisevässä päihdetyössä (myöh. EPT) ovat yleensä nuoret sekä nuoret aikuiset. EPT:tä voidaan kutsua myös päihdekasvatukseksi, joka lisää päihdetietoisuutta, päihdetaitoja ja -asenteita. Päihdetyötä kuvataan myös osana laajempaa terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä, tarkoittaen päihteiden käytön haittojen ehkäisemistä ja torjumista sekä elämäntapojen tukemista päihteettömästi. Pyritään siis edistämään terveellisiä elämäntapoja ja antamaan hyvinvointikasvatusta. Tämä näkökulma laajentaa ehkäisevää päihdetyötä myös eri sektoreille ja järjestöille sekä muihin kasvattajiin, kuten oppilashuoltoon, opettajiin, vanhempiin, nuoris- ja sosiaalityöntekijöihin ja poliisiin. (Maunu 2012, 29.) ”Ryypäämällä ryhmäksi” (2012, 8-12) -kirjassa ehkäisevää päihdetyötä kuvataan vaikuttamaan pyrkivänä kommunikaationa. Tällöin tekijällä tulee olla näkemys ja kanta niin vaikuttamiseen, päihteisiin kuin kommunikointiinkin. Nämä taas yhdessä muodostavat ehkäisevälle päihdetyölle kolme keskeistä kynnyskysymystä.

Ensimmäisessä kysymyksessä etsitään vastausta ”Miten ja miksi?” -kysymyksille. Muutoksen tekemiseksi myös tekijöillä tulee olla näkemys siitä, mitkä lähtökohdat päihteiden käytölle ovat. On hyödytöntä kieltää ja näyttää asioita päihteistä, jos vastausta ei anneta sille, mitä ja miksi heidän tulisi oikeastaan ajatella itse. Tätä voidaan kutsua myös kantaa ottamattomuuden etiikaksi, jossa tietoa jaetaan nuorille, mutta kantaa ei oteta siihen, mitkä heidän omista valinnoistaan ovat hyviä ja mitkä huonoja. Moraalisesti tämä asettaa vastuun kasvattajalta kasvatettavalle. Tämä asettaa kasvatettavan asetelmaan, jossa suorastaan edellytetään sitä, mitä todellisuudessa heille tulisi tuottaa tukemaan omaa kasvua ja prosessia eli jo valmiiksi vahvaa toimijuutta, kykyä tehdä järkeviä pohdintoja, valintoja ja päätöksiä. Päihdekasvattajana tärkeää olisi säilyttää asetelma siten, että moraalinen vastuu säilyy kasvattajalla,

eikä siirry kasvatettavalle liian varhain. Kehittymätön toimijuus ja järkevien valintojen teko tarvitsee tukea toteutuakseen. (Maunu 2012, 20.) Toisessa kysymyksessä vastausta etsitään siihen, mihin suuntaan päihteiden käyttöä halutaan muuttaa. Toisin sanoen kysytään, mistä kohderyhmät halutaan saada pidättäytymään ja mitä heidät halutaan saada tekemään. Kolmannessa kynnyskysymyksessä mietitään viestintää ja sen argumentoinnin ja keskustelun tapoja, eli pedagogiikkaa. Kommunikointi on keino saada tietoa, ja tuleekin miettiä sitä, kuinka ja millaisilla puhekeinoilla ja argumenteilla kasvatettavat saataisiin vakuuttumaan. Miten nuoret saadaan tekemään toivottuja asioita, ja millaisilla näkökulmilla sekä keskustelun muodoilla saataisiin asiat esiintymään heille uskottavina? Tavoitteena on päästä nuoria lähelle heidän ehdoillaan. (Maunu 2012, 21.)

Lähteenmaa ym. (2006, 30) ovat käyneet 2000-luvulla keskustelua ehkäisevästä päihdetyöstä pedagogisesta näkökulmasta, jossa kasvatettava tulisi nähdä subjektina eli yksilönä ja heidän kokemuksiaan ja näkemyksiään tulisi kunnioittaa. Tämä lähestymistapa näyttäytyy kuitenkin vajavaisena, sillä pedagogiikka vastaa lähinnä kolmanteen ehkäisevän päihdetyön kysymykseen vaikuttamisen tavoista ja menetelmistä eikä siihenkään riittävästi yksinään. Eri nuorisoryhmät sekä mielekkäät päihdekeskustelut ja pohdinnan tavat ovat erilaisia. Syynä tässä on se, että nuoret kokevat elämässä tärkeinä erilaisia asioita sekä juomistottumuksillaan tavoittelevat erilaisia asioita. (Maunu 2012, 50.) Ehkäisevässä päihdetyössä ei ole vielä päästy Maunun mukaan tarpeelliseen kohderyhmäherkkyyteen, sillä kriteerit ovat sekä yhteiskunnallisesti että yksilöllisesti kovin epäselviä. Kriteereillä tässä tarkoitetaan kriteereitä, jotka erottelevat eri ryhmiä päihteiden käytössä ja totumuksissa.

Ahlströmin ja Karvosen (2010, 42) mukaan suomalaisista nuorista valtaosa tutustuu alkoholiin jo reilusti ennen 18 ikävuotta. 18 vuoden kohdalla ei tapahdu myöskään kulttuurisesti tai psykologisesti mitään ratkaisevaa katkosta nuoren kehityksessä. Päihteiden käytön tapojen ja identiteetin muodostuminen on prosessina pitkä, eikä sitä näin ollen voida rajata juridista 18 vuoden rajapyykkiä hyödyntäen. Tavat ja identiteetti muodostuvat juridisen täysi-ikäisyyden molemmiin puolin. (Maunu 2012, 23.) Samalla Maunu toteaa, että ikä ei myöskään kerro nuorten juomiskulttuurista ja -asenteista, sillä siihen vaikuttavat myös ympäristö ja sosiaaliset tekijät. Saman ikäisillä voi olla voimakkaita eroja päihteiden käytössä, jotka taas erottelevat nuoria

erilaisiin ryhmiin. EPT:n onnistuminen vaatii valitun kohderyhmän maailman ymmärtämistä ja tuntemista.

EPT:n toteuttajana eli päihdetyöntekijänä tärkeää on pyrkiä ymmärtämään, että työntekijänä ei luoda toimijoita vaan työ tulee tehdä jo valmiiden toimijoiden kanssa yhteistyönä. Tämä toimii myös toiminnan lähtöoletuksena ja -ajatuksena (Maunu 2012, 23). Tulee kuulostella sitä, millainen EPT on omalle kohderyhmälle sopiva. Toimiva EPT on työskentelyä, jossa tehdään yhteistyötä jo valmiina olevien toimijoiden kanssa. Se tukee toivottuja toiminta- ja ajattelutapoja ja suuntaa uudelleen ei-toivottuja ajattelu- ja toimintatapoja. Kasvattajalle tämä tuo tietynlaisen valta-aseman, jolloin tärkeää onkin muistaa oma asema ja pyrkiä ymmärtämään toiminnan positiiviset lähtökohdat, joihin kuuluu muun muassa vastuun kantaminen omasta vaikuttajan roolista. (Maunu 2012, 24)

Warpeniuksen ym. (2015, 10-20) THL:lle tekemässä raportissa *Ehkäisevä päihdetyö Suomessa 2025 – ennakointitutkimuksessa* on hyödynnetty viidenkymmenen asiantuntijan näkemystä ja osaamista. Ennakointitutkimus toteutettiin paneelityöskentelyprosessina, jossa asiantuntijat olivat mukana. Tutkimuksessa pyrittiin saamaan vastauksia uhkiin ja mahdollisuuksiin ehkäisevässä päihdetyössä tulevaisuudessa. Panelistit saivat omaa ammattitaitoaan hyödyntäen vastata kysymyksiin päihdetyöstä. Kysymykset perustuivat tilastoihin ja tutkittuun tietoon. Panelistit arvioivat varsin yksituumaisesti, että vuoteen 2025 mennessä alkoholin kokonaiskulutus vähenisi. Kukaan ei uskonut sen kasvavan paljoa, ja päälle kaksi kolmasosaa uskoi sen vähenevän jonkin verran. Laskusuuntaan arvioitiin vaikuttavan rajoitukset ja verojen kiristyminen. Panelistit arvioivat, että myös humalahakuinen juominen tulisi vuosien aikana vähentymään. Tässä tausta-ajatuksena panelisteilla oli ikääntyvien ja keski-ikäisten juomakäyttäytymisen vähentyminen, kun taas nuorempien ikäluokkien juomakulttuurissa on jo nyt ollut havaintoja siitä, että tottumukset päihteiden käytössä eivät jatka vanhaa kulttuuria. Myös seulonnan ja mini-interventioiden uskotaan laskevan käyttöä. 15–64-vuotiaiden tupakoinnin arvioidaan vähenevän jonkin verran tai paljon. Kannabiskokeilujen osalta arvioidaan kuitenkin noususuuntaa 15–69-vuotiailla. Tässä perusteluiksi kerrotaan maailman globalisoituminen, ”tilaisuus tekee varkaan” -ajatusmallin. Kokeilujen uskotaan lisääntyvän, koska päihteiden käyttö monipuolistuu ja virallinen päihdetieto saa uskottavia kilpailijoita.

Aikuisväestöllä uskotaan rahapeliongelmiin kasvavan. Tätä kasvattaa internetissä pelattavien pelien yleistymisen ja ongelmien ”piilossa” pysyminen. (Warpenius 2015, 31.) Näitä tuloksia ajatellen voidaankin siis todeta, että EPT saattanee olla tulevaisuudessa murroksen keskellä. Laittomien päihteiden lisääntyminen voi aiheuttaa ehkäisevälle työlle myös uusia haasteita.

Ehkäisevää päihdetyötä tutkittaessa panelistit uskovat, että tulevaisuudessa aikuisten päihteiden käyttöön puuttuminen saattaisi helpottua. Tässä perusteluiksi katsotaan, että tulevaisuudessa päihteiden käytöstä puhuminen helpottuisi ja ihmiset totuisivat ennaltaehkäisevään työhön. Samalla uskotaan, että nuorten päihteiden käytön kulttuuri tulee muuttumaan siten, että humalanhakuista juomista ei olisi niin paljon kuin aikaisemmilla ikäryhmillä. Se käy ilmi myös edeltävien vuosien tilastoja katsoessa. Humalanhakuisuus tuskin kuitenkaan katoaa vuoteen 2025 mennessä. Ehkäisevän päihdetyön arvostusta panelistit arvioivat epävarmasti. Tieteellisen pohjan arvioitiin vahvistuvan, jolloin se saattaisi vaikuttaa myös ihmisten näkemyksiin ehkäisevästä päihdetyöstä ja kasvattaisi arvostamista sitä kohtaan. Tähän kuitenkin puolet panelisteista vastasi neutraalisti. Epävarmuutta panelisteille aiheutti mm. resurssi- ja legimiteettipulan pelko. Myös ”kukkahattutädin” eli henkilön, joka moralisoi muita -leiman, joka ehkäisevässä päihdetyössä on ollut havaittavissa, koetaan luovan haasteita arvostuksen kasvussa. (Warpenius ym. 2015, 22.)

Tulevaisuudessa ehkäisevä päihdetyö koetaan panelistien mukaan olevan pääasiassa julkisen sektorin vastuulla. Kunnallista monialaista työskentelyä päihdetyössä kuvattiin merkitykseltään suurena. Toimiva koordinaatio ja johto ehkäisevän päihdetyön tekemiseksi on tärkeää. Myös järjestöjen ja elinkeinoelämän sekä vapaaehtoisen kansalaistoiminnan nähtiin olevan oleellisia ja merkittäviä asioita yhteistyössä. Suurinta vastuuta ei kuitenkaan koeta olevan realistista siirtää muille kuin julkiselle taholle. Ihanteellista olisi kaikkien toimintasektoreiden yhteistyö, jossa hyödynnettäisiin tasaisesti jokaisen vahvuuksia. Selvärajaista ammatillisverkostoa ei koeta hyväksi ehkäisevän päihdetyön kentällä, vaan pikemminkin toimijoiden verkostoja. Huoleksi ja merkittäväksi uhkakuvaksi koettiin mahdollista ehkäisevän työn alas ajamista taloudellisista syistä. Valtion vahva rooli ehkäisevän päihdetyön lain puitteissa ja tuntemuksessa onkin tässä tärkeässä asemassa, jotta lainmukainen toiminta otetaan huomioon myös taloudellisesti. (Warpenius ym. 2015, 23.)

3.4 Menetelmät ehkäisevässä päihdetyössä

2000-luvun ehkäisevässä päihdetyössä koetaan, että päihteiden käytöllä kompensoidaan jonkinlaista puutetta joko omasta itsestä tai omasta elämästä. Ehkäisevässä päihdetyössä erilaisia menetelmiä on käytössä paljon, kuten myös malleja ja materiaaleja. (Maunu 2012, 43.) Niitä kehitetään jatkuvasti, luodaan uusia ja jalostetaan vanhoja, sillä kohderyhmiä on paljon. Maunun mukaan yksi perinteisimmistä valistuslinjoista on vahva valistusgenre, jossa taustaoletuksena ja ajatuksena on, että kuulija havahdutetaan näkemään päihteiden haitat ja näin ollen välttämään ne. Ihannetoimijana tässä on järkiperäinen, mutta tietämätön yksilö, joka alkaa tiedon valossa tehdä valintoja elämässään. Toisessa tavassa, joka on varsin erilainen ensimmäiseen verrattuna, lähtöajatuksena on, että juomisen taustalla ovat sosiaaliset syyt. Yhteisöllisyyttä ei nähdä vikana. Ongelmana siinä on se, että yhteisöllisyyden vahvistamiseksi hyödynnetään keinoja, jotka ovat vaarallisia. Keinot ovat esimerkiksi alkoholi tai muut päihteet sen sijaan, että etsittäisiin muuntyyppisiä halujen ja kiinnostuksen kohteita. Tässä genressä ei ole siis kyse niinkään tiedon puutteesta vaan jo olemassa olevien omien pyrkimysten ja kokemusten puutteellisesta artikuloinnista. Tämän genren ehkäisevässä päihdetyössä voidaan hyödyntää esimerkiksi taideterapiaa, jolloin puutteellista artikulointia paikataan vaikkapa hahmolla tai muodolla, jonka kohderyhmä saa toteuttaa omien mielikuvien ja tunteiden pohjalta. Myös ryhmäkeskusteluissa, roolipeleissä ja kyselyissä voidaan käyttää tätä genreä.

Nämä kaksi edellä kuvattua ehkäisevän päihdetyön mallia ovat äärilaidat toisistaan. Siinä, missä ensimmäinen on hyvinkin rationalistinen, ajatellaan toisessa mallissa ihmiset pohjimmiltaan hyvinä ja halu tehdä oikein löytyy ihmisen sisäلتä. Muutoksessa koetaan, että jonkun tai jonkin pitäisi saada ohjaamaan ulkoisesti toimintaa. Näiden väliin mahtuu myös paljon muita malleja, kuten vaikkapa nuoren elämään liittyvien kasvatusverkostojen – koulun, kodin, viranomaisten, lähiyhteisöjen jne. - yhteistyön vahvistaminen päihteiden tuomien vaarojen torjunnassa. (Maunu 2012, 43.)

Päihdeongelmaiseksi lasketaan henkilö, joka ei pysty hallitsemaan omaa alkoholin tai huumeiden käyttöään, vaikka aineiden käytöllä olisi todistetusti negatiivista

vaikutusta hänen terveydelleen ja hyvinvoinnilleen. Päihdetyö eroaa siis ehkäisevästä päihdetyöstä siten, että päihdetyössä työskennellään jo jonkinasteisen ongelman parissa ja työ on korjaavaa. Ehkäisevässä päihdetyössä pyritään välttämään ongelmien syntyä ja työ on siis ehkäisevää. Päihdetyön ja ehkäisevän päihdetyön menetelmiä voidaan hyödyntää kuitenkin joiltain osin molemmilla alueilla. Päihdetyössä ja ehkäisevässä päihdetyössä on tärkeää ymmärtää syyt sekä nähdä käytön ympäristö, jotta eteenpäin voidaan mennä. (Lappalainen-Lehto 2007, 51.)

Päihdelinkki (2015) -sivustolla listataan ehkäisevän päihdetyön osalta menetelmiksi mm. kansainvälisten mallien seuraamista, uuden tiedon hankintaa, avointa keskustelua sekä ennakoasenteiden kyseenalaistamista erityisesti huumetyössä. Huume työ kuuluu osana päihdetyöhön ja usein huumeista puhutaan laittomina päihteinä. Päihdelinkin mukaan toteutettavan toiminnan edellytyksenä on yhteiskunnallisesti pyrkiä pitämään hyväksyvä ja ymmärtävä ilmapiiri, joka sietää moninaisuutta ja erilaisuutta, kannustaa, kysyy, pohtii ja tukee moralisoimatta. Ristiriitojen ja erilaisten näkökantojen hyväksyminen on myös tärkeää. Huume työ Suomessa on vielä melko pientä. On kuitenkin hyvä ja tärkeää ottaa mallia maista, joissa sitä tehdään aktiivisemmin ja tarve on erilainen. Huumeiden ollessa laittomia, on niiden seuranta päihdetyössä haastavampaa. Alkoholiin verrattuna huumausaineet ovat erilaisia vaarallisuudessa, riskeissä sekä käyttötavoissa. Huumausaineiden ehkäisevä työ on jaoteltu kolmeen eri osastoon: primaari-, sekundääri- ja tetriäariehkäisyksi. Se väestön osa, joilla kokemusta huumeista ei ole, kuuluu primaariehkäisyn piiriin. Nuorten ehkäisevä päihdetyö kuuluu osaksi primaariehkäisyä, jossa huumausaineita koskeva ehkäisevä työ sisältyy ehkäisevään päihdetyöhön kokonaisuutena, ei erillisenä osiona. Lasten ja nuorten primaariehkäisyyssä on tärkeää tukea sosiaalisia taitoja, itsekontrollia sekä mielihalujen kontrollia. Sekundäariehkäisy keskittyy riskiryhmiin ja tetriäariehkäisy jo olemassa olevien ongelmien ehkäisyyn. (Päihdelinkki 2015.)

Vertaistoiminta ja kohderyhmän omien voimavarojen hyödyntäminen ehkäisevässä työssä on hyvä työmenetelmä. Tällaista menetelmää toteuttavat Suomessa esimerkiksi elokolat ja kohtaamispaikat, joita tällä hetkellä on yli 30 kappaletta. Paikasta riippuen sisältö elokoloissa saattaa vaihdella. Toimintaa, jota elokoloissa toteutetaan on mm. erilaiset yhteistoiminnat, vertaistukiryhmät ja yhteisruokatarjoilut kuten aamupalatarjoilu. Aikaa voi viettää myös vapaasti tiloissa niiden aukioloaikoina.

Elokoloissa päihdetyö voi olla sekä ehkäisevää että korjaavaa. (EHYT ry 1, [viitattu 29.8.2019].)

Ehkäisevän päihdetyön toteutukseen olisi hyvä saada yhteiskunnallista näkökulmaa. Esimerkiksi nuorilla tämä voisi olla päihteiden käytön havainnollistamista globaalisti tai käytön kytkemistä rikollisuuteen, järjestäytyneeseen rikollisuuteen, kaupallisuuteen ja eriarvoisuuteen sekä viihdekäytöksikin kutsuttuun vapaa-ajan käyttöön. Moralisoivat ja irralliset ”tietotärpit” eivät ole suositeltavia. Nuorten kanssa tehtävässä ehkäisevässä päihdetyössä leimaaminen edistää syrjäytymisriskiä sekä ongelmien kasvun mahdollisuutta. Paikallisia yhteistoimintamalleja olisikin tärkeää kehittää siten, että varhainen puuttuminen olisi mahdollista ja palvelut toimisivat matalan kynnyksen toimintana. Poliisitoimenpiteissä olleille nuorille tulisi ohjata välittömästi sosiaali- ja terveydenhoidon palveluja. Toiminnan tulisi olla arvostavaa ja kannustavaa, ei ongelmaiseksi leimaamista. (Päihdelinkki 2015.)

4 OSALLISUUS

4.1 Osallisuudesta yleisesti

Osallisuus voidaan ymmärtää tunteena, jossa ihminen tuntee olevansa osana jonkinlaista yhteisöä esimerkiksi koulussa, työssä tai kuten tässä opinnäytetyössä suunnittelemalla ja toteuttamalla ehkäisevää päihdetyön menetelmää nuorena nuorille. Osallisuus ilmenee monin eri tavoin, esimerkiksi yhteisöissä osallisuutta voidaan nähdä luottamuksena ja tasavertaisuutena, toisten jäsenten arvostamisena sekä vaikuttamisen mahdollisuutena. (THL 2017.)

Osallisuutta on jaoteltu pienempiin osiin, joista yhtä kutsutaan sosiaalisesti osallisuudeksi, joka on myös tavoitteena sosiaalialan työssä. Sosiaalinen osallisuus on myös tässä työssä se osallisuuden muoto, jota pääasiallisesti käytetään ja kuvataan ja johon nuorten osallisuus perustuu. Brysselissä tehdyn sosiaalisen osallisuuden raportissa (2003, 10) se kuvataan prosessina, jolla pyritään varmistamaan, että kaikilla olisi samanlaiset mahdollisuudet osallistua yhteiskunnallisesti talous-, yhteiskunta- ja kulttuurielämään. Sillä pyritään saavuttamaan tilanne, jossa kaikki pystyvät ja voivat osallistua enemmän päätöksentekoon, kun kyseessä on asioita, jotka vaikuttavat heidän mahdollisuuksiinsa ja elämänsä perusoikeuksiin. Petri Paju ([viitattu 9.9.2019]) kertoo osallisuudesta nuorten valtakunnallisessa osallisuushankkeessa siten, että sosiaalinen osallisuus on osallisuutta, jota haetaan esimerkiksi lasten kuulemisessa heitä koskevissa päätöksissä.

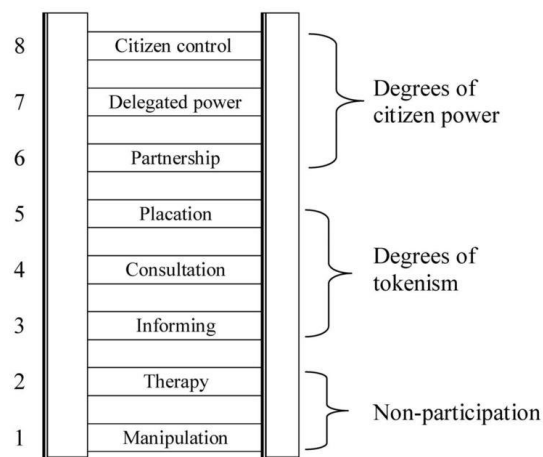
Tässä työssäni osallisuus toteutuu ehkäisevän päihdetyön menetelmän kohderyhmän (6.-7.-luokkalaiset) kanssa lähes saman ikäisten (7.-8.-luokkalaisten) osallistumiseen ja osallistamiseen menetelmän suunnitteluun ja toteuttamiseen. Ottamalla nuoret mukaan ehkäisevään päihdetyön suunnitteluun, saadaan luotua menetelmä, jossa nuoret pääsevät käyttämään omaa näkemystään ja kokemustaan EPT-työssä. He ovat tietoisia siitä, mitkä päihteet heidän ikäluokassaan tällä hetkellä on käytössä ja kuinka paljon käyttöä on. Nuoret pystyvät mukauttamaan sisällön suunnittelua kohderyhmän nuorille soveltuvaksi, jolloin vaikuttavuutta voisi olla mahdollista saada enemmän kuin silloin, jos ehkäisevän päihdetyön suunnittelisi ja toteuttaisi joukko aikuisia vailla kohderyhmän ajatuksia sisällön toimivuudesta. Tässä

työssä nuorten osallisuus on spesifiä ja pohjautuu ehkäisevän päihdetyön tekemisen näkökulmaan sekä mahdollisuuteen vaikuttaa sen tekemiseen.

Osallisuus käsitteenä kuvataan ja koetaan laajempaan kokemukseen oman elämänsä kokemisessa ja vaikuttamisessa. Opetus- ja kulttuuriministeriön nuorisolain yhtenä tavoitteena ja keskeisenä roolina on nuorten osallistaminen. (Minedu, [viitattu 9.9.2019]) Nuorisolaissa (L 1285/2016) 2 §:n ensimmäisessä tavoitteessa lukee seuraavasti:

Tämän lain tavoitteena on edistää nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia, sekä kykyä ja edellytyksiä toimia yhteiskunnassa.

Ladder of participation - Sherry R Arnstein

Kuvio 2. Sherry R. Arnsteinin (1969, 59) 8-lokeroiset osallistumisen portaat.

Valtaosin osallisuutta kuvataan edelleen Sherry R. Arnsteinin 1969 vuonna luoman 8-lokeroisen taulukon kautta. Arnsteinin (1969, 59) mukaan osallistuminen on vallan uusjakoa, joka mahdollistaa kansalaisten, erityisesti heikommissa asemassa olevien, mukaan oton tulevaisuudessa poliittisten sekä taloudellisten päätösten teossa, jotta hyvinvoiva yhteiskunta toteutuisi kaikilla. Sutela (2000, 18) on suomentanut taulukon (kuvio 2.) siten, että Arnsteinin asteikko kuvaa eri asteita kansalaisten osallistumisessa varsinkin päätöksenteossa suunnitteluun liittyen. Alimmaisena taulukossa nähdään manipulaatio (manipulation) ja sen yläpuolella terapia (therapy), jotka Arnsteinin mukaan ovat näennäisvaikuttamisen (Nonparticipation) portaat.

Kolmannella portaalla alhaalta katsottuna nähdään tiedonsaanti eli informing. Neljäs taas on konsultaatio (consultation). Viidennessä nähdään yhteissuunnittelu (placation). Nämä kolme porrasta muodostavat yhdessä termin tokenismi, joka tarkoittaa sitä, että kansalaisilla ei ollut päätöksentekovaltaa, mutta heidän mielipiteensä toimivat neuvoo-antavina. Kuudennella portaalla on kumppanuus (partnership) ja seitsemännellä delegoitu toimivalta (delegated power). Ylimmälle eli kahdeksannelle portaalle sijoittuu kansalaisvalvonta (Citizen control). Ylimmät kolme osallistumis- muotoa edustavat kansalaisten itsenäistä toimivaltaa päätöksenteossa. (Sutela 2000,18.)

Osallisuus voidaan myös käsittää vastakohtana ulkopuolelle jäämiselle tai jättämiselle. Toimijana osallisuus voi olla joko aktiivista tai passiivista toimintaa. Aktiivisessa toiminnassa toimija on mukana suunnittelussa ja toteutuksessa, kuten tässä työssä olevien nuorten osuus, tai passiivisena, jolloin toimija ei ole toiminnassa mukana omien kiinnostuksen kohteiden tai halun takia. (Siisiäinen, [viitattu 9.9.2019])

		Edellyttääkö mukana oleminen toimijalta aktiivisuutta	
		Aktiivinen	Passiivinen
Motivoiva / kiinnostuksen herättävä taho	Toimija itse	Osallistuminen <ul style="list-style-type: none"> • intressi/kiinnostus • pohdinta, kyseenalaistaminen • aktivistiliikkeet ja yhdistykset • kieltäytyminen osallistumasta • yksilö- tai kollektiivitoimijan itsetuottaminen osallistumalla 	Mukautuva / suostuva osallisuus <ul style="list-style-type: none"> • suostumus ja piittaamattomuus • konformismi ja symbolisen vallan alaisuus • muoti • piilovaikuttaminen • "ajopuuosallisuus"
	Muu taho	Osallistaminen <ul style="list-style-type: none"> • osallistaminen "kohteen" myötävaikutuksella • empowerment/voimaannuttaminen • kansalaisuuden teknologiat • osallistamisohjelmat • kohderyhmän toimijuutta tuottavat ja voimistavat yhdistykset 	Pakottaminen / holhoaminen <ul style="list-style-type: none"> • totaaliset instituutiot ja organisaatiot • pakkojäsenyydet syntymän ym. kautta • manipulointi • symbolinen väkivalta • pakotetut rutiinit, aikataulut

Kuvio 3. Osallisuuden eri tyypit verkkojulkaisusta osallisuus ja osallistuminen (Siisiäinen, [viitattu 9.9.2019])

Martti Siisiäinen ([viitattu 9.9.2019]) on kuvannut toimijan aktiivista ja passiivista osallisuutta selkeällä nelikenttätaulukolla (Kuvio 3.), jossa kuvataan, kuinka toimijasta itsestään lähtöisin oleva aktiivinen tai passiivinen aktiivisuus eroavat muusta tahosta lähtöisin olevaan toimintaan verrattuna. Kentästä käy ilmi, kuinka toimijan

oma aktiivisuus näyttäytyy passiivisuuteen verrattuna tuotteliaammalta, jolloin osallisuus myös tapahtuu Arsteinin asteikkoon verrattuna keskelle tai jopa korkealle sijoittuvien lokeroiden paikkeilla, kun taas passiivista toimijuutta pystytään lokeroimaan asteikon alimpiin lokeroihin. Tärkeää olisikin siis saada osallistettua toimijoita siten, että toimijalla olisi kiinnostus ja motivaatio osallistumiseen. Kuten nelikentästä voidaan tulkita, osallistamisen kannalta huonoin vaihtoehto on, mikäli toimijat ovat passiivisia ja osallistaminen muusta tahosta lähtöisin olevaa. Osallisuuden jäljillä (2014, 9) teoksessa Arja Jämsen ja Anne Pyykkönen ovat tiivistäneet osallisuuden käsitteittäväksi monitasoiseksi ja -syiseksi tekemisen, tuntemisen ja kuulumisen kokonaisuudeksi, jossa keskiössä on sitoutuminen, luottamus ja kuulluksi tuleminen. Tunteena se on yksilöllinen, kuten myös kokemuksena yhteisöön ja yhteiskuntaa kuulumisessa.

4.2 Nuorten osallisuus

Kuten aiemmin kävi ilmi, nuorten osallisuus on sisällytetty nuorisolakiin. Nuorisolain mukaan nuori on alle 29-vuotias, lastensuojelulaki (L 417/2007 6§) käsittää lapsiksi kaikki alle 18-vuotiaat ja nuoriksi 18-20 -vuotiaat. Kuntien nuorisotyö taas on kohdennettu 7–18-vuotiaille (Gretsel & Kiilakoski 2007, 22). THL:n kouluterveyskyselyn (2015) perusteella käy ilmi, että 8.–9.-luokkalaisista nuorista 21 prosenttia kokee, että ei pääse koulumaailmassa ilmaisemaan mielipidettään. Samanlaisesta kouluterveyskyselystä vuodelta 2017 käy ilmi, että liikuntarajoitteiset nuoret kokevat osallisuutta muita nuoria harvemmin. Samasta kyselystä käy ilmi, että 4.–5.-luokkalaisista noin 4 prosenttia ei koe olevansa tärkeä osa luokka- tai kouluyhteisöä. Vastaavasti 8.–9.-luokkalaisista sekä lukion 1. ja 2. vuosiluokan opiskelijoista 9 prosenttia kokee samalla tavalla. (THL 2019.)

Kiilakoski (2017, 22) kuvaa nuorten osallisuuden edistämistä siten, että toiminnassa edellytyksenä on lapsen tai nuoren näkeminen toimijana, jolla on oikeus olla yhteisönsä jäsenenä. Ammatillisena sitä tulee tukea jatkuvasti ja systemaattisesti. Osallisuuden vahvistamisessa oleellista on, että aikuiset tunnistavat ja osaavat tunnistaa esteitä, jotka lasten ja nuorten osallisuuteen vaikuttavat. Osallisuuden

toimintatapoja kehitettäessä on tärkeää huomioida nuoren näkökulma sekä luontaiset toimintatavat. Menetelmiä nuorten osallistamiseen on tarjolla laajasti. Kunnallisesti ja maakunnallisesti nuorten osallistamista pyritään lisäämään sekä suunnittelussa että näkemyksien kautta. (THL 2019.) Kasvuympäristöissä nuoria voidaan osallistaa ns. suoran osallistamisen kautta. Suora osallistaminen kattaa kaikki nuorten kasvuympäristöt ja niissä vaikuttavat aikuiset, esimerkiksi koulun sekä nuorisotyön, mutta myös muut nuorten ympäristönä toimivat alueet. Suoraa osallistamista voidaan hyödyntää esimerkiksi koulu yhteisön kehittämisessä tai kuten tässä työssä, nuorten osallistumisena kunnallisen ehkäisevän päihdetyön suunnitteluun toisille nuorille. (THL 2019) Myös rakenteellisesti nuoria pyritään saamaan aktiivisesti mukaan kehittämiseen esimerkiksi nuorisovaltuustotyön kautta, joka pyrkii vaikuttamaan kunnallisiin päätöksiin ja ottamaan kantaa päätöksien teossa. Muita erilaisia keinoja ovat myös mm. lapsiparlamentti, oppilaskunnat sekä koulujen johtokuntien jäsenenä toimiminen. (THL 2019.)

Maria Aula kertoo teoksessa ”Lasten ja nuorten kunta” (Gretscel & Kiilakoski 2007, 23), että Suomessa osallisuus on muihin Pohjoismaihin verrattuna kytketty tiiviimmin syrjäytymisen ehkäisyyn. Tärkeää nuorten osallistamisessa on aikuisten rooli. Nuorten päälle ei voida vyöryttää kohtuuttomasti asioita, mutta mukaan päätöksentekoon nuoria olisi suotavaa ottaa enemmän. Aikuisten täytyy huomioida lasten ja nuorten erilainen tapa ymmärtää asioita, kuten vaikkapa hyödyntäen kuvia. Aikuisten velvollisuus on kuitenkin muuttaa omia asenteitaan ja kehittää nuorille palveluita kuunnellen ja kehittämällä uusia vaikuttamisen tapoja ja rakenteita. Vahtolan (2006, 12) mukaan muissa Pohjoismaissa lasten oikeudet ja itseisarvo näyttää olevan perustana vahvemmat kuin meillä Suomessa. Vahtolan mukaan tulevaisuus on tuonut mukanaan yhä enemmän osallistamista nuorten keskuudessa yhteiskunnassa. Hän kuvaa myös onnellisen ja hyvän lapsuuden vaikuttavan tulevaisuuden onnellisen ja hyvän aikuisuuden muodostumiseen. Onnellisuuden tunteeseen liittyvät vahvasti osallisuus ja kokemus.

5 LUOVUUS JA TOIMINNALLISET MENETELMÄT

5.1 Toiminnallisuus

Toiminnallisuutta ja toiminnallisia menetelmiä löytyy paljon. Niitä on myös helppo kehittää tilanteisiin sopiviksi. Toiminnallisuus ja toiminnalliset menetelmät tarkoittavat sitä, että kuulija tai ns. passiivinen osallistuja muuttuu aktiiviseksi osalliseksi tai toteuttajaksi. (Alaniska & Ahonen 2017, 42.) Aktiivisuus voi olla esimerkiksi peruskouluopetuksessa paikallaan istuvan oppilaan opettamista muuttaen menetelmää toiminnalliseksi. Vaikkapa matematiikkaa voidaan opetella ruutuhyppyjä tehden tai aakkosia taputtaen ja laulaen. Toiminnallisissa menetelmissä tarvitaan aina kouluttajaa, joka toiminnan pistää aluille. Tässä tapauksessa siis tutkimuksen tekijä on toiminut myös kouluttajana nuorten kanssa toimiessa. Kouluttajana tärkeää on asettaa ensin selkeä osaamistavoite ennen toiminnallisen osuuden valitsemista (Alaniska & Ahonen 2017, 43). Toiminnallisuutta voidaan toteuttaa kaikenlaisissa ympäristöissä. Mannerheimin Lastensuojeluliiton kuntoutussäätöön (MLL, [viitattu 19.9.2019]) järjestämässä perhekuntoutuksessa toiminnallisuutta toteutetaan esimerkiksi metsäretkin, askarrellen taidepajalla, toimintana rentoutushuoneessa ja leivontana.

Toiminnallisia menetelmiä toteutettaessa on tärkeää, että kouluttajalla on jonkinlainen ammatillisuus toimiessaan yhdessä osallistujien kanssa. Menetelmää tehtäessä usein osallistujien asiantuntijuus nousee myös esille. (Alaniska & Ahonen 2017, 43) Kouluttajan tietoa ei pidä siis pitää ainoana oikeana.

Toiminnallisia menetelmiä on moniin eriin käyttötarkoituksiin. Esimerkiksi ilmaisuterapiaa, kuten taideterapiaa, voidaan hyödyntää tavoitteellisessa terapeutisessa työssä. (Malchiodi 2011, 37-40) Erilaisia muita toiminnallisten menetelmien tapoja ovat esimerkiksi musiikki, draama, laulu tai taide ja niiden hyödyntäminen toiminnallisuudessa (Karjalainen 2019, 10).

Luovuus ja toiminnallisuus on tässä opinnäytetyössä isossa roolissa nuorten kanssa toimiessa. Koska nuoret osallistuvat suunnitteluun ja toteutukseen ehkäisevän

päihdetyön parissa, on heidän luovuutensa ja toimintaan osallistuminen tärkeässä asemassa.

5.2 Luovuus ja luova toiminta

Laura Huhtinen-Hilden ja Anna-Liisa Karjalainen kuvaavat luovuutta kirjassa ”Luovan toiminnan työtavat” (Karjalainen 2019, 11) synnynnäisenä ominaisuutena, jota on mahdollista vahvistaa. Luovuus voi näkyä elämässä eri tavoin, kuten luovana ongelmanratkaisukyknä tiukan paikan tullen tai vaikkapa taiteellisena toimintana. Luova toiminta voi tuoda yhteen erilaisia ihmisiä, ja sen avulla voidaan arkeen tarjota vaihtelua. Yhteisenä toimintana luovuus voi lähentää ihmisiä. Uutta voi oppia sekä itsestään että muista. Se voi tarjota myös mahdollisuuden kommunikointiin, vuorovaikutukseen ja kohtaamiseen juuri sellaisena kuin on. (Karjalainen 2019, 12-13.)

Yhdessä koettu luova toiminta lisää osallisuuden kokemusta, kun taas osallisuuden kokemus vaikuttaa positiivisesti hyvinvointiimme. Luovuus vahvistaa myös hyvinvoinnin kannalta tärkeitä aineettomia resursseja, joita ovat esimerkiksi luottamus ja kyky ilmaista kokemuksia sekä tunteita. (Huhtinen-Hilden & Karjalainen 2019, 13-14).

Luovaa toimintaa on esimerkiksi musiikki, kirjoittaminen, liike, tanssi, kuvallinen ilmaisu tai kuten opinnäytetyön toiminnallisessa osuudessa käytetty draama. Toiminnassa näitä voidaan yhdistellä, sekoittaa ja hyödyntää sekä yksilöiden että ryhmien kanssa toimiessa. (Karjalainen 2019, 14.) Draamaa voidaan jaotella kahteen draaman lajiin, psykodraamaan sekä sosiadraamaan. Psykodraamaa sovelletaan käytännössä siten, että otetaan keskiöksi jokin asia, jota tutkitaan draamallisesti. Draamallisesti tutkiessa käytetään teatterin termejä. Psykodraamassa keskitytään päähenkilöön. Sosiadraamassa keskitytään enemmänkin ongelmaan tai asiaan, joka on ajankohtainen mukana oleville ihmisille. (Karjalainen 2019, 173-175.) Sosiadraamassa ja psykodraamassa pyritään tutkimaan ja selvittämään ongelmia draaman keinoin. Opinnäytetyössä toiminnallisessa osuudessa on sosiadraaman ja psykodraaman piirteitä. Perehdymme videoissa päihteiden käyttöön ja siitä muodostuviin ongelmiin teatterin keinoin. Voisi siis sanoa, että nuoret, jotka ovat osallistettuina

mukana ehkäisevää päihdetyötä luomassa, ovat myös kohderyhmänä keskiössä päihteiden käytön problematiikka selvitetessä.

5.3 Toiminnallisuus ja toiminnalliset menetelmät opinnäytetyössä

Menetelmän tekoa suunniteltiin ja toteutettiin nuorten kanssa yhteisissä tapaamisissa. Menetelmän suunnitteluvaiheessa nuorten ideat ja keskustelu olivat pääroolissa. Keskusteluiden kautta selkeytyi menetelmän sisältö. Toiminnallista osuutta on ollut videoiden suunnittelu, kuvaaminen sekä editointi, johon kaikki ovat päässeet osallistumaan joko näytellen, kuvaten tai editoiden tai näiden yhdistelmillä. Tuotettu menetelmä eli kohdeyleisölle näytettävät videot ovat olleet täysin nuorten itse tekemiä, aina näyttelemisestä videoiden editointiin. Tässä tutkimuksellisessa kehittämissä toiminnallisuutta hyödynnetään paljon nuorten kanssa toimiessa. Nuorista pyritään saamaan toimijoita, jotka itse innostuvasti osallistuvat sekä suunnitteluun että toteutukseen. Koska nuoret päättivät suunnitteluvaiheessa EPT:n menetelmän toteutettavan videoiden muodossa, muodostui draamasta myös suurin toiminnallinen menetelmä toteutuksessa. Osa nuorista eli pojat pääsevät toteuttamaan luovuuttaan ja toiminnallisuutta kuvaajien roolissa, suunnitellen, kuvaten ja editoiden itse tuotokset. Ryhmän tytöt taas päätyivät videoiden näyttelijöiksi, jolloin he esittävät tilanteet draaman keinoin kameralle ja sitä kautta myös EPT:n kohderyhmälle eli 6.–7.-luokkalaisille. Videoiden suunnitteluvaiheessa toteutettiin toiminnallisuutta ideapaperia, pienryhmätoimintaa sekä SWOT-analyysiä hyödyntäen.

Ideapaperia voidaan hyödyntää monenlaisissa tavoitteeseen tähtäävien suunnitelmien teossa. Opinnäytetöissä ja tutkimussuunnitelmissa ideapaperia hyödynnetään siten, että paperille kirjataan esimerkiksi tutkimuksen tavoitteita, toteuttamistapoja ja lähtökohtia. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tässä kehittämistyössä ideapaperia hyödynnettiin siten, että aluksi videoiden sisällön suunnitteluvaiheessa jaettiin pöydälle neljä paperia, joissa jokaisessa oli yhden videon sisällön suunnittelu agendana. Ideapaperit kiersivät jokaisen nuoren luona, ja jokainen sai kirjoittaa ja ideoida paperille millaisia kohtaukset voisivat kullakin videolla olla. Lopuksi ideapaperit luettiin yhdessä, ja kirjoitusten perusteella alkoi muodostua videoiden tarina, jota haluttaisiin kuvata.

Pienryhmätoimintaa hyödynnetään usein varhaiskasvatuksessa, jossa varhaiskasvattajat eli aikuiset ja lapset jakaantuvat tiiviimpiin ja pienempiin ryhmiin. Pienryhmätoiminnalla varhaiskasvatuksessa pyritään saamaan lapsille suurempaa yhteenkuuluvuuden tunnetta. (Pennington 2002, 8-10.) Tässä työssä nuorten kanssa pienryhmätoimintaa toteutettiin siten, että videoiden suunnitteluvaiheessa nuorisoporukka jaettiin kahtia ja kummallekin pienryhmälle jaettiin yhden videon käsikirjoitus, jota pienryhmä sai yhdessä työstää. Tämä vei eteenpäin ajatusta siitä, että jokainen ryhmän jäsen pääsi osaltaan suunnittelemaan sisältöä, eivätkä vain aktiivisimmat, toisin sanoen osallistettiin koko ryhmää tasapuolisesti.

Nuorten kanssa hyödynsimme SWOT-analyysia menneen ja tulevan läpikäymiseksi projektin suunnitteluvaiheessa. Nuoret saivat kirjoittaa jokainen omalle SWOT-analyysipohjalleen, mitä mahdollisuuksia projektissa on, mitä velvollisuuksia, mitä riskejä ja mitä haittoja. Lopuksi kävimme yhdessä keskustellen läpi jokaisen ajatuksia ja kirjoittamia asioita.

Draamaa voidaan käyttää työskentely- ja ohjausmenetelmänä. Draamaa käytetään myös teatterin tekemisessä, mutta työskentely- ja ohjausmenetelmänä käytettäessä sitä käytetään asioiden tutkimisessa. Olennaista draamassa on mielikuvituksen käyttö, kehollisuus ja rooliin astuminen. Työskentely- ja ohjausmenetelmä saa teatterillisestä draamasta kielen ja muodon, jotka antavan dialogisen tavan kertoa tarinaa. Se on siis dialogista, uudistavaa, osallistavaa ja merkityksellistä oppimista ja kasvamista. Draama opettaa itsetuntemusta, empatiakykyä ja vuorovaikutustaitoja. Osallistujat vaikuttavat draamallisessa työskentelyssä prosessiin omine tarpeineen. Draamaa voidaan hyödyntää useissa tilanteissa ja ammattialoilla. Lähestymistapana draama mahdollistaa teemojen tarkastelua ja syvällistä ja kokemuksellista ymmärrystä. Se mahdollistaa myös osallistavan ja esittävän dialogin. (Karjalainen 2019, 141-142.)

Teatterissa draama jaotellaan runouden ja näytelmän lajiin. Tällöin keskiössä ovat henkilöiden erilaiset kemiat. Draamasta saa esitetynä paljon irti sen runsaan toiminnan, vuoropuhelun sekä erilaisten tahdonilmauksien ansiosta. (Smedsensemble 2017.)

Tässä kehittämistyössä hyödynsimme sekä teatterillisen draaman että työskentely- ja ohjausdraaman piirteitä. Nuoret esittävät rooleja, joita kuvataan myös toisille näytettäväksi. Draaman tarkoituksena on tuottaa esimerkillinen ja samaistuttava tilanne nuoren päihteiden käytöstä ja sen vaikutuksesta elämään, jolloin sillä pyritään vaikuttamaan kohderyhmän nuorten mielipiteisiin, asenteisiin ja juomakulttuurin kehittymiseen tai kehittymättä jäämiseen.

6 KEHITTÄMISTYÖN KULKU, TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1 Kehittämistyön kulku

Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön tarkoitus oli tuottaa Isonkyrön kunnalle ehkäisevän päihdetyön menetelmä, jonka suunnittelussa ja toteutuksessa osallistetaan nuoria. Tällöin sisältöä tuottaa kohderyhmän ikäluokkaa vastaavat nuoret, jotka pystyvät vaikuttamaan sisällön toimivuuteen omasta näkökulmastaan, koska he ovat itse myös kohderyhmää. Toimintaan osallistuvat nuoret lähtivät mukaan vapaaehtoisesti ja löytyivät nuorisohjaajan työskentelyn kautta. Toimintaa suunniteltiin tapaamisissa sekä viestintää varten perustettiin Whatsapp-ryhmä, johon kuuluivat kaikki ryhmän jäsenet. Tapaamiset alkoivat keväällä 2019 ja jatkuivat marraskuulle 2019. Tapaamisten kulku vaihteittain kuvattuna oli seuraava:

7.5.2019 - Tapaaminen 1

Tapaamisen aiheena oli toisiimme ja projektiin tutustuminen. Tapasimme neljän nuoren kanssa. Heitä oli kolme tyttöä ja yksi poika, jotka ilmoittautuivat toteuttamaan ehkäisevää päihdetyötä vapaaehtoisesti. Kävimme yhdessä läpi tulevaa. Nuoret saivat esittää kysymyksiä ja minä taas puolestani kerroin heille, mistä on kyse ja mikä heidän roolinsa tässä projektissa on. Olin tehnyt aikaisemmin sopimus pohjan nuorille ja nuorien vanhemmille. Jokainen nuori sai mukaansa yhden sopimuksen allekirjoitettavaksi. Sopimusesimerkki on liitteessä 1.

3.6.2019 - Tapaaminen 2

Toisella tapaamiskerralla aiheena oli sisällön ideointi. Ideoita syntyi näyttelemisestä niin videolla kuin livenäkin. Yhdessä ryhmänä päätettiin kuvata lyhyitä videoita, joissa jatkumona on jonkinlainen tarina nuoren päihteiden käytöstä. Nuorisoporukan poika ilmoitti harrastavansa kuvaamista ja kertoi kaveristaan, joka voisi olla myös kiinnostunut tällaisen projektin tekemisestä kuvaamisen näkökulmasta. Alustavasti siis sovittiin, että pojat ottaisivat roolia kuvaajina ja editoijina, ja tytöt näyttelevät rooleissa. Kaikki osallistuvat suunnitteluun. Kesälle sovittiin muutama suunnittelupalaveri.

11.6.2019 - Tapaaminen 3

Tämän tapaamisen aiheena oli sisällön ideointi. Toisenkin pojan osallistuminen kuvaajana, editoijana ja suunnittelijana varmistui. Ryhmästä tuli siis viiden nuoren ryhmä, jossa on kolme tyttöä ja kaksi poikaa. Tällä kerralla suunnittelimme videoiden sisältöä, kestoja ja tarinaa. Päädyimme kuvaamaan neljä eri videota. Pöydälle laitettiin videoiden määrän perustuen neljä ideapaperia, joihin jokainen sai käydä kirjoittamassa omia ajatuksia ja ideoita tarinan kulusta. Näiden perusteella päästään tulevissa tapaamisissa kehittämään videoille tarinaa ja sisältöä. Ideapapereiden perusteella tarina alkoi muodostua. Videoiden nimiksi ja keskiössä oleviksi ajatuksiksi syntyivät 1. Alku, 2. Bileet, 3. Ottaa överit ja 4. Sairaala.

25.6.2019 - Tapaaminen 4

Neljännellä tapaamiskerralla työstimme käsikirjoituksia. Yksi ryhmäläisistä poissa tapaamisesta. Suunnittelimme tarinaa eteenpäin edelliskerran ideapapereita hyödyntäen. Tarina alkoi muokkautua yhdessä pohtien ja keskustellen. Nuoret keskustelivat tarinasta ja siitä, mikä puhuttaisi lähes samanikäistä kohderyhmää ehkäisevän päihdetyön kannalta parhaiten. Päädyttiin siihen, että tarina muodostuu päähenkilön ympärille, jolla on taustaa koulukiusaamista. Koulukiusaaminen on ollut yhteistyötahon eli Isonkyrön kunnan kouluissa puheenaiheena viimeisen vuoden aikana kovasti, joten nuoret halusivat yhdistää tarinaan myös sitä. Ensimmäisessä videossa päädyttiin näyttämään päähenkilön kouluun lähtöä. Kuvauspaikkana toivottiin käytettävän nuorten omaa koulua, jotta video olisi mahdollisimman realistinen ja samaistuttava. Ensimmäinen video alkaa kotoa päähenkilön kouluun lähdöstä ja kouluun saapumisesta. Kouluun päästyään kiusaaja saa päähenkilölle aikaan pahan mielen. Kolmannen näyttelijän roolissa oleva tyttö astuu tässä vaiheessa kuvaan ja auttaa epäsuorasti päähenkilön kiusaamistilanteesta pois. Myöhemmin hän tarjoaa päähenkilölle tupakkaa ja kutsuu bileisiinsä. Toisessa videossa kuvataan tilanne, jossa päähenkilö saapuu kotibileisiin ja kokeilee ensimmäisen kerran alkoholia sekä huumeita, sekakäyttöä siis. Kolmannessa videossa päähenkilö vetää yliannostuksen ja loukkaantumisen seurauksena päätyy sairaalaan. Sairaalakohtaus ja

päähenkilön herääminen näytetään neljännessä videossa. Tämän tapaamisen päätteeksi sovimme, että pidämme tästä projektista lomaa heinäkuun ajan.

15.8.2019 - Tapaaminen 5

Tälläkin tapaamiskerralla työstimme käsikirjoituksia ja niiden puhtaaksi kirjoittamista. Kaksi ryhmäläisistä oli poissa tapaamisesta. Nyt kaikilla on selvillä tarinan kulku ja videoille tuleva sisältö. Hyödynsimme käsikirjoitusten kirjoittamisessa pienryhmätoimintaa. Nuoret jakaantuivat kahteen ryhmään, ja kummallakin ryhmällä on yhden videon osuus käsikirjoitettavanaan. Paikalla ollut tyttö aloitti ensimmäisen videon kirjoittamisen, ja pojat työstivät toista videota. Kolmannen ja neljännen käsikirjoituksen kirjoitin minä, sillä tarinallisesti niissä oli vähiten sisältöä. Nuoret saivat siis työkseen haastavimpien videoiden käsikirjoitukset. Täydensimme lopuksi yhdessä käsikirjoituksia. Tällä kerralla päätettiin myös roolit, eli ketä kukin tytöistä näyttelee. Suurimmiksi rooleiksi määräytyivät päähenkilö, kiusaaja ja päähenkilön ja kiusaajan yhteinen kaveri, joka tutustutti päähenkilön myös päihteisiin. Lyötiin lukkoon myös syksyn kuukausiaikataulu. Elokuu: suunnitelma valmiina, syyskuu: kuvaukset, lokakuu: videoiden editointi ja läpikatsominen ja marraskuu päihdepäivät -tapahtuma. Käsikirjoitukset jäivät tällä kerralla vielä kesken.

22.8.2019 - Tapaaminen 6

Tapaamisen aiheena oli suunnittelu. Yksi ryhmäläisistä oli poissa. Jatkoimme käsikirjoitusten kirjoittamista ja saimme ne valmiiksi. Teimme yhdessä myös kuvausaikeita syyskuulle. Syyskuussa kuvaamme videot viikonloppuisin, sillä nuoret ja minä olemme päivisin jokainen omissa kouluissamme. Sovimme näyttelyharjoitukset pidettävän 31.8.. Tytöt pääsevät silloin minun ohjaamanani harjoittelemaan rooleihin paneutumista. Näyttelijät saivat myös kotitehtäväkseen kehittää omille rooleilleen hahmolomakkeen, johon he saavat kirjoittaa omasta hahmostaan luonteenpiirteitä ja muuta tietoa. Tämä siksi, että he pääsevät paremmin sisäistymään rooliin, mikä taas helpottaa näyttelemistä. Sovimme tällä tapaamisella myös, että ajan säästämiseksi minä kirjoitan käsikirjoitukset puhtaaksi koneella ja tuon jokaiselle oman tulosteen seuraavalle tapaamiskerralle. Sovimme, että jokainen näyttelijöistä

katsoo omasta vaatekaapistaan kuvauksiin vaatekerrat, joita tarvitaan ja muut tarvikkeet hankin minä. Liitteestä 2. löytyvät valmiit käsikirjoitukset.

28.8.2019 - Tapaaminen 7

Tällöin aiheenamme oli aikataulutukset sekä huolien purku. Yksi ryhmäläisistä oli poissa tapaamisesta. Muut ryhmän nuoret ovat olleet huolissaan siitä, että yksi ryhmään kuuluva tyttö on jättänyt useita suunnittelukertoja väliin ilmoittamatta, eikä alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen pääsisi paikalle myöskään muutaman päivän kuvauksiin. Aloitimme suunnittelukerran tekemällä SWOT-analyysit, joissa mietimme tämän projektin vahvuuksia ja mahdollisuuksia sekä heikkouksia ja uhkia. Jokainen paikalla olevista nuorista sai kirjoittaa sekä henkilökohtaisesti että ryhmän kannalta em. asioita. Kun kaikki olivat saaneet kirjoitettua omille papereilleen jotain, aloitimme keskustelun aiheesta. Ensin kävimme läpi positiivisia asioita, joita projekti on jokaiselle tuonut ja mitä nuoret näkevät sen tuovan myös tulevaisuudessa. Sitten pohdimme negatiivisia asioita, uhkia ja haasteita, joita projektissa on ilmennyt. Kaikki paikalla olevat kertoivat yhdeksi isoimmaksi huolekseen aikataulun sekä luottamuksen puutteen useamman kerran poissa ollutta nuorta kohtaan. Aikaisemmin tapaamisissamme olimme yhdessä sopineet ja aikatauluttaneet ohjelman siten, että syyskuu on kuvauskuukautemme, lokakuu editointia varten ja marraskuun alussa kaiken tulee olla valmista. Tässä vaiheessa oli mahdotonta enää muuttaa aikataulua. Päätimmekin siis yhdessä, että minä ohjaavassa roolissa otan yhteyttä poissa olleeseen nuoreen ja keskustelen hänen kanssaan jatkosta ja siitä, onko hänen mahdollista olla kuvauspaikoilla sovitun aikataulun mukaisesti. Tapaamisen lopuksi sovimme vielä kuvauspäivien aikatauluihin kellonajat valmiiksi sekä kävimme vielä läpi SWOT-analyysin tuloksia. Lopulta moni uhkana ja haasteena koettu asia kääntyiikin positiiviseksi puoleksi, kuten se, että tulevalla tiiviillä aikataulullamme on paljon helpompaa pysyä tarinassa mukana. Laatu ei kärsi näyttelemisessä eikä kuvaamisessa, ja tiivis rutistus on vain hetkellinen, jonka jälkeen jokaisella on taas viikonloppuisin paljon vapaata. Päivän päätteeksi otin yhteyttä poissa olleeseen nuoreen ja päädyimme siihen, että hän ei jatka toiminnassamme enää.

31.8.2019 - Tapaaminen 8

Tapaamisen aiheena olivat rooleihin paneutuminen ja näyttelyharjoitukset. Paikalla kaksi näyttelijätyttöä. Muut nuoret olivat tähän mennessä olleet ahkeria, ja ryhmään löytyi jo samana päivänä uusi nuori. Kokoonpanona oli siis taas viisi nuorta ja minä. Tyttöjä kolme ja poikia kaksi. Koska tarinassa on kaksi isompaa roolia, joita ryhmän tytöt näyttelevät, sovimme, että tässä tapaamisessa paneudutaan rooleihin. Jokainen tytöistä on tehnyt omalle hahmolleen hahmolomakkeen, johon he ovat itsenäisesti saaneet keksiä hahmosta tietoa; millainen hän on, mistä pitää, mistä ei, millainen perhe hänellä on eli kokonaisvaltaista rooliin paneutumista. Tämän avulla hahmoon on helpompi ”päästä sisälle” näyttelemisvaiheessa. Yksi tytöistä ei tällä kerralla päässyt paikalle, mutta kahden muun kanssa kävimme läpi hahmolomakkeet sekä keskustelimme yhdessä hahmoista. Seuraavaksi oli improvisointiharjoitteiden vuoro. Tällä tavoin päästiin lievittämään jännitystä ja päästään askel eteenpäin kohti näyttelemisharjoittelua. Ensimmäisenä improvisointiharjoitteena käytimme koko kropan harjoitteen 4-3-2-1, jossa jokaista raajaa ravistetaan ensin vuorotellen neljä kertaa, toisella kierroksella kolme kertaa ja niin edelleen. Tämän avulla kroppa rentoutuu hieman jännityksestä, ja mieli alkaa keskittyä vain ja ainoastaan läsnäoloon. Seuraavaksi kokeilimme tunneharjoitusta, jossa molemmat tytöt ottivat kuusi paperilappua, joissa on jokin tunne. Tunteita esitettiin vuorotellen toiselle, ja tämän tuli arvata mistä tunteesta oli kyse. Tunnetta sai esittää 110 prosenttisesti eli liioitellen. Tunteen esittäminen tehdään pantomiimilla eli ei käytetä ääntä tai puhetta. Kolmas ja viimeinen improvisaatioharjoitus ennen varsinaista näyttelemistä oli harjoite nimeltään ”avoin fyysinen tarjous”, jossa toinen asettuu miimisesti johonkin tiettyyn asentoon. Tämän jälkeen toinen asettuu viereen ja kuvaa tilannetta jotenkin, esimerkiksi ”oi olinkin juuri etsimässä mansikoita”. Kohtauksen lopuksi sanotaan ”kiitos”. Sen jälkeen vaihdetaan vuoroa. Jatkoimme tätä kolme kertaa molemmin päin. Tämän jälkeen oli aika harjoitella kohtauksia videoilta. Aloitimme tyttöjen itse toivomasta kohtauksesta, menimme käsikirjoituksen mukaan ja minä esitin poissaolevan nuoren roolia kohtauksissa, joissa tarvittiin jokaista.

7.9.2019 - Tapaaminen 10

Tapaamisen aiheena olivat ensimmäiset kuvaukset. Paikalla olivat kaksi kuvaajaa sekä päähenkilöä esittävä tyttö. Kuvasaiheina olivat päähenkilön lähdöt kotoa

kouluun sekä kotoa bileisiin. Nuoret toimivat oma-aloitteisesti ja idearikkaasti koko kuvauksien ajan. Kuvaukset kestivät neljä tuntia.

8.9.2019 - Tapaaminen 11

Tämän tapaamisen agendana olivat toiset kuvaukset. Paikalla olivat kaikki projektin nuoret sekä neljä extranuorta lisänäyttelijöinä. Aiheena oli kiusaamistilanne. Näissä kuvauksissa päähenkilöä kiusataan ja satutetaan fyysisesti hänen saapuessaan kouluun. Häntä kuitenkin auttaa merkittävä sivuhahmo, joka tarjoaa päähenkilölle savukkeen ja kutsuu hänet bileisiin. Kuvausaika oli kaksi ja puoli tuntia. Nuoret olivat oma-aloitteisia ja innokkaita. Kuvaukset sujuivat mallikkaasti ja nopeasti.

21.9.2019 - tapaaminen 12

Tapaamisen aiheena olivat kolmannet kuvaukset. Nämä kuvaukset toteutettiin yhden ryhmään kuuluvan nuoren kotona. Paikalla kaikki ryhmään kuuluneet nuoret sekä neljä lisänäyttelijänuorta. Kuvaukset kestivät 5 tuntia. Nuoret lavastivat ympäristön kotibiletyyliseksi. Minä toin rekvisiitaksi tyhjiä alkoholijuomatölkkejä sekä herkkuja. Kuvaukset venyivät hieman, sillä ison porukan koordinointi ja väsymys alkoi jo näkyä. Kuvaukset onnistuivat kuitenkin pääpiirteittäin hyvin ja lähes kaikki tarvittava aineisto saatiin kasaan.

22.9.2019 – tapaaminen 13

Tapaamisen aiheena olivat neljännet kuvaukset. Nuoret tapasivat keskenään lisäkuvauksia tehden. Kävi ilmi, että kotoa kouluun lähtöön tehtävissä videoissa oli huono laatu, joten nuoret kuvasivat nämä keskenään uudestaan. Myös kotibilekoh-
tauksesta jäi hieman vajavaisuutta, joten myös ne kuvattiin loppuun.

28.9.2019 – tapaaminen 14

Tällöin kuvasimme viidensiiä kuvauksia. Aiheena viimeisen eli sairaalakohtauksen kuvaaminen. Paikalla tarvittavat neljä nuorta. Kuvaukset kestivät 4 tuntia. Saimme hyödyntää Isonkyrön hoivaosaston tiloja, jolloin saimme käyttöömmme sairaalasän-
gyn sekä sairaalamaisen ympäristön. Kuvasimme sairaalaan tuloa sekä päähenki-
lön heräämistä. Saimme kuvattua kaiken tarvittavan viimeisen videon toteutta-
miseksi.

29.9.2019 – tapaaminen 15

Tapaamisen aiheena oli kuudennet kuvaukset. Aiheena oli kolmannen videon eli yliannostuksen sekä onnettomuuden kuvaaminen. Kuvaukset kestivät 4,5 tuntia. Paikalla olivat kuvauksiin tarvittavat neljä nuorta; kaksi kuvaajaa sekä kaksi näyttelijää. Kuukauden kuvaaminen ja aikataulu alkoi jo näkyä. Sisällön tuottamisessa ilmeni ongelmia ja syntyi pientä väittelyä. Kuvaamista päästiin kuitenkin jatkamaan yhteisen keskustelun jälkeen. Tärkeää oli viestinnän parantaminen ja avoimuus, niin tutkijan kuin nuortenkin puolelta. Kuvaamisen jouduttiin lopettamaan kesken, sillä ympäristö oli kuvaamiselle liian pimeä. Sovimme viimeiset kuvaukset järjestettävän syyslomaviikolla.

20.10.2019 – tapaaminen 16

Tapaamisen aiheena oli viimeiset kuvaukset, epäonnistuneiden ottojen tilalle. Paikalla olivat tarvittavat neljä nuorta; kaksi kuvaajaa sekä kaksi näyttelijää. Kuvaukset kestivät 2 tuntia. Saimme kuvattua kaiken tarpeellisen viallisten ottojen tilalle. Viallisuus aikaisemmin kuvatuissa ostoissa johtui säästä. Liika pimeys sai kuvan näyttämään rakeiselta. Aiheena kolmannen videon eli yliannostuksen onnettomuuden kuvaaminen.

Lokakuun aikana työryhmän pojat ovat editoineet yhdessä videoita. Videoiden valmistuspäiväksi määritettiin lokakuun 28. päivä. Tällöin päihdepäiviin on aikaa viikko.

30.10.2019 – tapaaminen 17

Tämä oli projektin päätöspäivä nuorten osalta. Tällä kerralla kävimme läpi mennyttä ja katsoimme videot yhdessä sekä keskustelimme niistä. Mukanamme oli myös paikallislehden reportteri, joka teki projektistamme jutun paikallislehteen. Lopuksi teemahaastattelin ryhmän, jonka tulokset löytyvät tulokset osiosta. Palkinnoksi nuoret saivat uurastuksestaan elokuvalahjakortit ja kakkukahvit.

Videot näytettiin monialaiselle työryhmälle perjantaina 1.11.2019 ja varsinaiselle kohderyhmälle (6.-7.-luokkalaisille) 4.-5.11.2019.

6.2 Kehittämistyön tulokset teemahaastattelun pohjalta

Tässä osiossa käydään läpi osallistettujen nuorten haastattelua. Haastateltujen anonyymiteetin suojaksi vastaajia ei ole yksilöity. Haastattelu toteutettiin teemahaastatteluna ja rungoksi sekä teemoiksi määräytyivät menetelmän suunnittelu, videoiden kuvaaminen ja editointi, ryhmässä toimiminen ja osallistaminen projektissa. Jokaisen teeman alle asetettiin kolmesta viiteen kysymystä, joihin nuoret vastasivat omien kokemustensa pohjalta. Haastattelupohja löytyy liitteenä (Liite 3). Ensimmäisessä teemassa **menetelmän suunnittelussa** haastattelukysymyksiä olivat: ”Miten videoiden suunnittelu mielestänne onnistui ehkäisevän päihdetyön kannalta? Mitä tekisitte toisin?” sekä ”Kuinka koitte oman sitoutumisenne projektissa?”

Nuoret analysoivat mennyttä tarkasti ja selkeästi. Kaikkien mielestä suunnitteluvaihe oli mennyt pääasiallisesti hyvin. Näyttelijän vaihdos koettiin kuitenkin ryhmälle haasteelliseksi kohdaksi. Senkin todettiin kuitenkin menneen paremmin kuin hyvin lopulta, vaikkakin hetken aikaa kaikki olivat miettineet, saadaanko projekti saatettua loppuun. Kehittämissideana tuotiin julki mm. käsikirjoitusten puhtaaksi kirjoittamisen vieläkin pienemmällä (1-2 henkilön) joukolla, jotta teksti pysyisi yhtenevänä alusta loppuun.

Se että nuo ensimmäiset kaksi videota on niin, että niissä on paljon dialogia ja paljon puhumista ja kaikkee tämmöstä ja sit taas vikat kaks videota on sellasia, että niissä ei oo. Ne on periaatteessa sellasia että ne on aika nopeesti ns. ohi, että ne ei sillä tavalla oo niinku tasapainossa. Mikä sitten vaikuttaa siihen. Ja sitten osan ihan siis käsikirjoitustapakin on sellanen. Siis niinku ihan luontainen tapa on, kertoo asioita suoravii-vasemmin ja jotkut niinku enemmän pohjustaen ja niinku enemmän hidastamalla eteenpäin. Niin siks siinä tulee tällästä ja sit vielä, kun yks ihminen tai kaks ihmistä tekee niin siinä ei tuu sellasta heittälyä niinku. Mikä ois tosin voinu olla myös pahempikin.

Ajallisesti osa nuorista mietti olisiko käsikirjoitukset kannattanut kirjoittaa tiheämmin, mutta tästä kaikki eivät olleet samaa mieltä. Osa totesi, että käsikirjoitusten välissä oli hyvä olla muutama päivä vapaata, jotta ajatuksia käsikirjoituksen ympärillä sai työstää paremmin.

Mut sit yks asia kans mitä mä mietin, niin on ehkä se, että nää olis pitäny ehkä kirjoittaa niinku tiiviimmin, siis tiättekö, ku meillä oli niin paljon ajatteluaikaa ja sit vaan kerran viikossa sitä kirjoitusta tai sillee, et jos sen

ois kirjottanu niinku yhen viikon sisällä tyyliin tunnin kirjoitusmaratooneja niin siitä olis tullu niinku ehkä tavallaa parempi.

Mut sitte siis se, että jos sä mietit kauemmin, niin sulla on suurempi aika kypsytellä niitä asioita. Jos ajattelee taas toisaalta niin päin.

Nuoret kokivat projektissa ryhmän hyvän kommunikoinnin erityisen tärkeäksi ja onnistuneeksi asiaksi. Myös itse ryhmässä työskentely sekä ryhmähenki koettiin vahvuudeksi.

et se, että hyvin kaikki pidettiin tietosina siitä, että mitä tapahtuu ja kaikki oli kärryillä, että miten juoni menee. Sekä kaikki pysty sen takia sanomaan hyvin mielipiteensä, joka on tälläisessä projektissa tärkeintä, etenkin kun käsikirjotettiin suurella porukalla.

Ja se on ollu just koko projektissa hyvä, että ei oo tullu tavallaan sellasta mitään suurempia sellasia, ettei pysty kommunikoimaan tai ei ymmärretä toisiamme tai niinku että vaikka käsikirjotusvaiheessa, että jos me ei oltais ymmärretty toisiamme nii.. Et meillä ei oo ollu sellasta, että joku ois ollu niin ettei olis yhtään tienny mitä tapahtuu. Mitä ei oo siis käynyt, joka oli hyvä asia.

Neljä viidestä nuoresta priorisoi projektin tärkeimmäksi asiakseen, yksi nuorista koki lähes yhtä tärkeänä, mutta koki kuitenkin, että koulun tuomat haasteet, kuten kokeet ja tehtävät nousivat edelle, ymmärrettävästi. Tästä käy ilmi erityisen hyvin teoriasakin avatun osallisuuden sitoutumisen onnistuminen.

No mä ainakin kyllä sanon, että mä oon ollu tähän sitoutunu mun parhaimmilla kyvyilläni ja tää on mennä kyllä niinku aivan kaiken edelle ja oon kyllä niinku sitoutunu tähän täysin että.. joo.

Joo mäkin oon tätä tässä sitoutunu tähän täysin ja tää on mennä kaiken edelle ja ehkä (toista poikaa) alko jossain vaiheessa jo vähä ärsyttää, kun kuvaajana halusin tietää, miten editoinnissa tapahtuu niin jossain vaiheessa (toinen poika) oli sillee, että ei enää jaksa

No mulla oli ehkä sitoutuminen, että mä ainakin yritin parhaani. Mulla kun piti olla niitä kuvauksia, niin mä en silloin joskus päässyt ja joskus mä myös jäin käsikirjotuksesta pois koska mun oli pakko lukea kokeisiin, joten mä en ollu ihan fullisti sitoutunut, mutta mä kuitenkin yritin päästä mahdollisimman usein. et tämmöstä.

Videoiden kuvaamisen ja editoinnin teemassa pohdittiin ”Miten ehkäisevän päihdetyön tekeminen kuvaamisessa näky? Miten koitte videoiden kuvaamisen osuuden?” sekä ”Mitä haasteita kohtasitte?”. Videoiden kuvaamisessa ei kohdattu mitään suuria haasteita. Ehkäisevän päihdetyön tekeminen näkyi erityisesti sisällön

teossa, esimerkiksi liiallista huumoria ei käytetty, jotta videot pysyisivät asiasisältöisenä ja tavoite ehkäisevän päihdetyön menetelmän teosta saavutettaisiin, siten että katsojat eivät pitäisi videoita liian viihteellisenä. Juonessa kuvaamisvaiheessa tapahtui pieniä muutoksia, koska alkuajatus ei ollut toiminutkaan kameralla, kuten oli ajateltu. Juonen sisällä tämä ei kuitenkaan vaikuttanut juurikaan. Muutokset näkyivät vain yksittäisissä kohtauksissa. Ehkäisevän päihdetyön toteutuksen kannalta näkyi, että nuoret olivat sitoutuneita tavoitteisiin sekä todenmukaisen valistavan menetelmän tekemiseen. Ehkäisevään päihdetyöhön peilaten videoiden tuli siis olla sellaisia, että niistä käy ilmi päihteiden käytön vaaroja sekä haittoja. Yhteisöille tehtävässä ehkäisevässä päihdetyössä tärkeää on saada esille vaarat.

No kuvaamisvaiheessa ja editointivaiheessakin niin meidän piti miettiä sitä, että miten se näyttää tarpeeks todenmukaselta, mutta sitten siten, että me ei poiketa niinku liiemmin meidän tarinan juonesta. Joissain kohdissa jouduttiin poikkeamaan tarinan juonesta, jotta saadaan siitä niinku realistisemmän näköinen. mutta se ei ollu mitään suurta poikkeamaa, että se ei mitään suurta juonimuutosta aiheuttanut, mutta se kuitenkin on siellä se muutos.

Ehkä se nimenomaan niinku...Mä en tiedä ehkä siinä kuvauksessa mutta koko projektin tekemisessä se, että niinku päämäärä, kun se on tommonen niin kun se ei oo tarkotettu ns. viihteelliseksi videoks niin se ehkä teki siitä semmosen niinku et sä et pystyny ihan tekemään samal tavalla, kun että jos sä tekisit niinku viihteelliseksi. Et sä et niinku pystyny käyttää ihan samal tavalla esimerkiksi huumoria tai niinku ihan kaikkea tekemään, ku et sä pysty heittämään mitään hirvee rivoa läppää tommoses.

Videoiden kuvaamisen vaihe koettiin pääasiassa hauskaksi ja tunteikkaaksi. Tunteita koettiin turhautumisesta nauruun. Myös oppiminen oli vahvasti tässä vaiheessa mukana. Välillä näyttely ja kuvaaminen kuvattiin haastavaksi, mutta hyväksi opinahjoksi.

Kuvaaminen oli oikeestaan hauskaa. Ainakin näyttelijöiden osalta. Joskus. Joskus ehkä vähän rasittavaa jos ei onnistunu niinku piti omalta osuudelta mutta mun mielestä ainakin editistä tuli tosi hyvä ja kuvista, eiku videosta ja kuvasta tuli tosi hyviä, että eipä siinä mitää.

Joo mä oon kans samaa mieltä. Mä sanon niinku, että näyttelijänä tää on ollu niinku todella kivaa ja hauskaa ja tosi vaikeetakin välillä ja opetavaista kuvata tätä niinku tässä on tosi paljon käyty vähän erilaisten mielialojen puolella kuvauksienkin aikana, että on ollu sitä turhautumista siihen, että joku ei toimi tai on jouduttu kuvaamaan joku sata kertaa, tai tiedostot on kuolleet sinne muistikortille tai tikulle. Muistitikulle.

Tai muuta vastaavaa mutta sitten on ollu sitä, että ei saada kuvattua koska naurattaa vaan niin älyttömästi joku todella meemi asia. Että kyllä tässä on menty siihen, että on menty ihan sieltä, että on todella hauskaa ihan siihen asti, että on todella turhautunut. On kyllä ollu monitunteinen projekti.

On täs kuvaamisen aikana opittu paljokin koska ollaan, niinku kehitytty monissakin asioissa ja sekä opittu ottamaan huomioon asioita mitä ei olla ennen otettu huomioon. mut sitte samalla taas löytyy turhauttavia hetkiä, kun valotus ei toimi ja kuva on rakeinen ja mikään mukaan ei toimi.

Editoinnissa kaikki onnistui suuremmista ongelmista:

Joo ja sit tosin editointivaihe se oli taas niinku siinä ei mikään ei suuremmin paria softan kräshäämistä lukuunottamatta niinku kaikki meni todella hyvin. Ei tullu mitään isompia hetkiä, että joku ei vaan toimi tai mitään tämmösiä, et sillee aika hyvin meni.

Projektin kolmas ja neljäs teema eli **ryhmässä toimiminen** ja **osallistaminen projektissa** on analysoitu SWOT-analyysiä hyödyntäen. Näissä teemoissa pohdittiin kysymyksiä; "Mitä onnistumisia ryhmässä toimimisessa oli?", "Mitä haasteita ryhmässä toimimisessa oli?", "Herättikö päihteiden käyttö ja vaarat teissä jotain uusia ajatuksia tämän projektin osalta?" "Mitä hyvää projektissa oli?", "Mitä riskejä projektissa oli?", "Mitä hyötyjä osallistaminen mielestänne ehkäisevään päihdetyön tekemiseen toi?", "Miten koitte projektissa sitoutumisen, luottamuksen sekä kuulluksi tulemisen?" sekä "Miten koko projekti mielestänne onnistui?"

Seuraavalla sivulla olevaan nelikenttään on kirjoitettu nuorien vastauksista poimituja vahvuuksia, mahdollisuuksia, heikkouksia sekä uhkia. Suurimpana uhkana nuoret pitivät projektissa tapahtunutta näyttelijän vaihdosta, jonka koettiin olleen sellainen, että huonosti mennessään se olisi voinut pilata koko projektin. Nelikentän jälkeen vastauksia täydentääkseni on lainattu nuorten vastauksia tarkennukseksi.

Taulukko 2. SWOT-analyysi nuorten haastattelusta.

VAHVUUDET -todella hyvä ryhmähenki -erittäin loistava kommunikointi -tuttu porukka -oppiminen -avoimuus	HEIKKOUEDET -aikataulu / myöhästelyt -näyttely: ”pokka ei pidä” -epävarmuus -pieni kina
MAHDOLLISUUDET -oppiminen -vaikuttaminen -uusien projektien aloitus jo harjaantuneena -nuorten näkökulma nuorille tehtäessä	UHKAT -aikataulu -näyttelijän vaihdos olisi voinut pilata projektin

Nuorten projektissa ollutta vahvuuksiin ja mahdollisuuksiin verrattavaa asennetta kuvaa seuraava kommentti:

Siis mun mielestä niinkun.. Mä muutenkin uskon semmoseen, että niinku ei oo epäonnistumista vaan on vaan onnistumista ja oppimista niin tässä niinkun, kun tehdään kaikki ekaa kertaa jotain tällästä isompaa niin tottakai me ollaan tehty niinku jotkut asiat niin väärin kun ne vaan voi tehdä, mutta sitte taas ollaan saatu tehtyä videot, jotka on niinku ihan ok näkösiä ja niinku näin että niin me ollaan vaan opittu ja mun mielestä se on ollu vaan hyvä, et me ollaan käyty ne kaikki sudenkuopat läpi niinku mitä me ollaan käyty, kun niistä me ollaan sit opittu et ei ainakaan tee toista kertaa sitä.

Projektin kuvattiin menevän kehityskäyrässä:

Joo siis tota, sitä on niinku kattonu tässä ja huomannu sen kehityskäyrän, kuinka niinku tehdään joku virhe ja ei tehä sitä toiste ja sitte huomataankin, että ei tehä näinkään tai näinkään ja ollaan vaan niinku opittu ja opittu nii, ei niitä voi kutsua epäonnistumisiks vaan ne on vaan oppimista ja sun täytyy ”epäonnistua” eli oppia tarpeeks monta kertaa ennen ku sä voit tehä jossain täydellistä.

Yhteiskunnallisen vaikuttamisen näkökulmasta koettiin, että vaikuttamaan pääseminen oli hienoa ja tällaisia projekteja voitaisiin ottaa vastaan myös uudestaan.

Eryteisesti se, että nuorille suunnattua työtä toteutetaan oman ikäryhmän silmin, koettiin asiana, mitä toivoisi tehtävän enemmänkin. Tämä toteuttaa myös nuorisolain (L1285/2016) 2§:a, jossa todetaan, että lain tavoitteena on osallistaa nuoria ja nuorten vaikuttamismahdollisuuksia.

Tää saattaa tuoda enemmän nuorten näkökulmaa, kun joku aikuisten tekemä, koska ne filmit mitä mä oon oikeesti nähny tai kattonu tästä aiheesta ennen niinku tätä videoprojektia ja kun ne oli, niinku aikuisten niin ensinnäkin mua häiritti, että hyvin monessa niissä oli aikuiset näyttelemissä nuoria ja sanotaanko että se ei vaan toiminut siitä ei saanu niin kiinni.

Aikuset näkee tietyl tavalla ja nuoret näkee tietyl tavalla ja sä et välttämättä osaa aikuisena nähdä, et miten joku nuori näkee tän asian niin se et sulla on niinku mukana projektissa kumpaakin näkökulmaa, niin se tekee siitä helpompaa ja siis niinku aikuisil saattaa olla kokemusta enemmän kun nuorilla, mutta koska nuorille tää suunnataan niin mun mielestä se pitää myös lähteä nuoren kautta.

Mä en ite välitä siitä et se on niinku nuorille, mut se et on päässy niinku oikeesti toteuttamaan jotakin, mikä menee ihan oikeasti johonkin käyttöön, on jotenkin niin, on mun mielestä todella hyvä. Ja se, että tähän on otettu mukaan nuoria toteuttamaan, on mun mielestä todella hyvä, ja tämmösiä pitäis olla enemmän.

Osallisuuteen linkitetyt kolme tärkeää piirrettä; sitoutuminen, luottamus ja kuulluksi tuleminen koettiin tässä projektissa saavutetuksi. Sitoutumisesta vastauksia käsiteltiin jo aikaisemmin. Tässä kuitenkin vielä tarkennuksia näihin kolmeen piirteeseen liittyen (tekstistä on muokattu nimet pois ** -merkinnöillä):

Luottamus nousi siinä kohtaa justiin kun *näyttelijän vaihdos tapahtui*, koska kun se oli mukana niin se et, kun sille eka sopii sitte tota ei sovi ja nyt sit ilmeisesti kuitenkin loppujen lopuks vielä sopikin ne aikataulut niin se tuo sellasen niinku oman stressin lähteen ns., et kun sä et pysty sillee luottaan tiettyyn osaan niin, ku et sä voit kyl rakentaa taloo sillee et yhestä kulmasta puuttuu kivijalkaa, mut et ei se välttämättä kestävä oo.

Joo mä kans sanoisin, et meillä on toiminu sitoutuminen ja luottamus kyseisen tapahtuman jälkeen oikeen aivan loistavasti, koska niinku siinä vaiheessa, tällä jäsenellä oli sitoutumisongelma ja sit sen takia meillä muilla meni sit silleen, että me ei pystytty luottaan, että entä jos se ei tuukkaan tai entä jos se viimesellä minuutilla jättää tulematta.

Joo mä sanon täs vielä, että tässä projektissa meitä jokaista on kyllä kuultu ja yhdessä ollaan mietitty ja sit yhdessä ollaan aina menty siihenärkevimpään ratkaisuun pyritty aina päätymään.

Luottamuksen säilyttämiseksi kaivattiin siis tässä porukassa sitä, että ryhmän jokaiseen jäseneseen voi luottaa, mikä lopulta toteutuikin. Sitoutuminen ja luottamus koettiin siis jollain tavalla kulkevan tässä projektissa vierekkäin, jotta luottamus säilyisi vaati se jäseniltään sitoutumista projektiin. Kaiken kaikkiaan projektin koettiin menneen kaikkien mielestä hyvin. Lopuksi vielä kahden nuoren kommentit, johon kaikki ryhmän jäsenet vastasivat, että nämä kommentit kiteyttivät projektin kulun:

Nii että kaikilla mahdollisilla teemoilla sun muilla, että yleiskuva tästä projektista on positiivinen että mun mielestä tää on yleiskaavalla sujunu yllättävän hyvin siihen nähden että meistä kukaan ei oo tehnyt tätä enemmän ja että vaikka meillä siinä alussa oli vähän haasteita niin kyllä me ollaan niistä kaikista selvitty ja että tuo lopputulema videoista kun miettii tuota ajanjaksoa missä me ollaan tätä projektia tehty niin ja meidän aiempaa kokemusta ja et kun me ei olla tällä ryhmällä enemmän mitään tällasta tehnyt niin on mennyt ihan loistavan hyvin, että fiilis on kyllä kaiken kaikkiaan tosi positiivinen ja onnistunut.”

Joo kyllä samaa mieltä, että kun alotettiin tyhjän päältä ja rakennettiin tämä, mitä se nyt on niin. Tietysti että jos meillä olis ollu vielä enemmän aikaa niin olis voinu tulla erilainen, mutta että niinku niistä lähtökohdista, millä ollaan saatu tää kaikki aikaan niin on ollu loistavaa. Että kaikista vastoinkäymisistä, mitä ollaan tuolla enemmän pohdittukin niin kaikista turhautumisista ja näkemyseroista huolimatta näistä kaikista on kuitenkin selvitty, noustu eteenpäin ja saatu nyt lopulta tää video ihan siedettävän näkösenä nyt niinku valmiiksi niin onhan se jo saavutus.

6.3 Kehittämistyön tulokset kyselylomakkeen pohjalta

Kyselylomakkeeseen, jota palautelomakkeeksikin kutsuttiin, vastasivat kaikki ”päihdepäivät” -tapahtumaan osallistuneet. Otanta oli siis 100%. Kaiken kaikkiaan vastanneita oli 110 henkilöä, joista kuudesluokkalaisilta tuli 50 lomaketta ja seitsemäsluokkalaisilta 60 lomaketta. Suljettuihin kysymyksiin vastattiin hyvin, mutta avoimista vastauksista kaikki eivät olleet relevantteja käytettäväksi, joko tyhjien tai asiaankuulumattomien vastauksien vuoksi. Avaan seuraavaksi suljettujen kysymyksien vastauksia tekstiksi ja lopuksi nähtävillä on avoimien vastauksien koonti SWOT-analyysin muodossa.

Kuudesluokkalaisista 43:lle videot herättivät ajatuksia, seitsemäsluokkalaisista ajatuksia videot herättivät 46:lle. Kuudesluokkalaisista 38 oli sitä mieltä, että videot toimivat ehkäisevän päihdetyön menetelmänä, kolme viidestäkymmenestä vastanneesta ei osannut vastata. Seitsemäsluokkalaisista tähän suljettuun kysymykseen yhdeksän ei vastannut lainkaan ja 37:n mielestä videot toimivat ehkäisevän päihdetyön menetelmänä. Kuudesluokkalaisista 30 henkilöä eli suurin osa voisi itsekin osallistua vastaavanlaisten videoiden tekoon, seitsemäsluokkalaisista vastaava tulos on yksi kolmasosa eli 23 henkilöä voisi itsekin osallistua. Vastauksista huomaa myös, että kuudesluokkalaiset ovat olleen sekä suljetuissa, että avoimissa kysymyksissä avoimempia vastaamaan. Sisällöltään kuudesluokkalaiset ovat kirjanneet relevantimpia vastauksia, kun taas seitsemäsluokkalaisilla vastauksissa näkyy paljon joko vastaamattomuutta tai vastauksien sisältönä on ”emt” eli ”en minä tiedä”. Kaiken kaikkiaan palautelomakkeiden vastaukset olivat suurimmaksi osaksi relevantteja ja käyttökelpoisia. Lisäksi SWOT-analyysillä analysoitaessa avoimia vastauksia, ei epärelevantteja vastauksia tarvitse avata vaan oleelliseksi jää vastaukset, joista löytyy sisältöä.

Seuraavalla sivulla on nähtävissä kaksi SWOT-analyysia kyselyn avoimista vastauksista. Siitä näkee palautelomakkeeseen vastanneiden kommentteja jaoteltuna lokeroihin kommentin sisällön mukaan. Osa kommenteista voisi sopia useampaankin lokeroon, joten lukijalle jää tässä myös mietinnälle varaa. Vastauksien lokeroinnissa on käytetty ajatuksena videoiden onnistumisen näkökulmaa ehkäisevän päihdetyön menetelmänä. Siinä ei itsessään ole keskitytty videoiden sisältöön vaan toimivuuteen. Ensimmäisessä analyysissä nähdään kuudesluokkalaisten vastauksia avoimissa kysymyksissä ja toisessa seitsemäsluokkalaisten. Kommentit lokeroihin on jaoteltu siten, että niiden sisältö toimii jollain tavalla vahvuutena, heikkoutena jne. Esimerkiksi vahvuuksissa vastaukset ovat sellaisia, mitä päihdevalistuksella on myös haettu, kuten vaikkapa ”päihdeet on vaarallisia”. Tai vaikkapa mahdollisuuksien lokerossa oleva kommentti ”se voi haitata paljon ja pilata koko elämän”. Tarkoituksena ei suinkaan ole, että elämän pilaaminen on mahdollisuus, vaan tämä kommentti kertoo sen mitä päihdevalistuksella haetaan: on saavutettu ymmärrys siitä, että päihdeet todella voivat pilata elämän. Tämä taas kertoo onnistuneesta sisällöstä, joka näkyy kommentissa. Heikkouksina voidaan pitää tilanteita, joissa katsojat eivät ole saavuttaneet sisällöstä ajatuksia valistuksesta vaan pitävät niitä

"outoina". Uhkana voidaan pitää sitä, että sisältö ei antanut katsojalleen lainkaan ajatuksia tai että se herättää ajatuksia siitä, onko päihteitä käytetty oikeasti. Tässä tarkennusta olisi kaivannut siis videoiden ja muun ohjelmasisällön tarkempi yhte- näistäminen. Videot, joissa tarina on realistinen kerronta siitä, miten päihteitä käyt- täessä voi käydä, tarvitsee aisaparikseen muunlaista sisältöä, jossa videoiden si- sältöä käydään läpi myös sanallisesti. Uhkana olleet kommentit kielivät siitä, että videot ja muu sisältö eivät välttämättä saaneet kaikille aikaan täyttä ymmärrystä vi- deoiden sisällöstä.

Taulukko 3. SWOT-analyysi kuudesluokkalaisten palautelomakkeista.

<p>VAHVUUDET</p> <p>"ei kannata käyttää päihteitä"</p> <p>"päihteet on vaarallisia"</p> <p>"päihteiden käyttö ei ole viisasta"</p> <p>"oli hyvin realistinen"</p> <p>"videoissa oli kaikki tieto mitä tarvitsin"</p>	<p>HEIKKOUEDET</p> <p>"vähä outoja, kai"</p> <p>"enemmän että olis sanonu ei"</p>
<p>MAHDOLLISUUDET</p> <p>"ne pilaa elämän"</p> <p>"se voi haitata paljon ja pilata koko elämän"</p> <p>"ei kannata pilata elämää jo nuorena"</p> <p>"ei saa antaa muiden vaikuttaa omiin mielipiteisiin"</p> <p>"huumeet voi johtaa jopa kuolemaan tai halvaukseen"</p>	<p>UHKAT</p> <p>"emt"</p> <p>"onko videoita kuvatessa oikeasti juotu ja käytetty huumeita?"</p>

Taulukko 4. Toinen SWOT-analyysi seitsemäsluokkalaisten palautelomakkeista.

<p>VAHVUUDET</p> <p>"päihteisiin ei kannata koskea"</p> <p>"päihteet ovat pahasta"</p> <p>"se on huonoa"</p> <p>"vaarallista!"</p> <p>"kiusaamisen väliin mentiin"</p>	<p>HEIKKOUEDET</p> <p>"se käytti huumeita"</p> <p>"realistisempaa"</p> <p>"paremmat kuvakulmat"</p>
<p>MAHDOLLISUUDET</p> <p>"ei kannata kokeillakaan"</p> <p>"ettei kannata käyttää huumeita, se vaikuttaa terveyteen"</p> <p>"ei mitään järkeä käyttää huumeita"</p> <p>"huumeissa voi olla mitä vaan"</p> <p>"ei tarvitse suostua kaikkeen"</p> <p>"että edes ryhmäpaineen alla ei tarvitse maistaa huumeita"</p>	<p>UHKAT</p> <p>"emt" (joita vastauksissa oli runsaasti)</p> <p>"jotain"</p> <p>"ei mitään"</p> <p>"enemmän huumeita"</p> <p>"parempaa näyttelymistä"</p>

Seitsemäsluokkalaisten olivat kiinnittäneet kuudesluokkalaisten enemmän huomioita videoissa esitettyyn kiusaamistilanteeseen. Noin yksi kolmasosa avoimista vastauksista olivat joko tyhjiä tai vastauksena oli "emt" eli "en minä tiedä". Kuitenkin myös seitsemäsluokkalaisten vastauksissa oli sisällöltään asiallisia vastauksia, jotka olivat melko yhteneväisiä kuudesluokkalaisten vastauksien kanssa. Seitsemäsluokkalaisten vastauksissa oli myös näkyvillä vastauksia, joita voi tulkita eri tavoin. Esimerkiksi se, että videoihin olisi toivottu "enemmän huumeita" tai "parempaa näyttelymistä" herättää kysymyksen, tarkoittaako "enemmän huumeita" sitä, että niistä olisi ollut enemmän tietoa vai olivatko videot viihdyttäviä ja niihin olisi kaivattu enemmän "sekoilua" vai kenties jotain muuta. Tai "parempaa näyttelymistä", oliko katsojan mielestä näyttely oikeasti huonoa vai oliko tarkoituksena tehdä kiusaa videoissa näytelleille nuorille? Nämä kommentit on laitettu siis uhkien alle siksi, että

analysoitaessa niitä saivat ne aikaan monenlaisia eri tulkintoja. ”Ei mitään” ja ”emt” vastaukset taas eivät varsinaisesti kerro mitään tai sitten ne voidaan tulkita siten, että videot eivät muodostaneet minkäänlaisia tunteita tai ajatuksia. Heikkoudet kohdassa ilmenneet kommentit ”realistisempaa”, ”paremmat kuvakulmat” ja ”se käytti huumeita” ovat yksittäisiä mielipiteitä, jotka antavat myös useamman tulkinnan varan. ”se käytti huumeita” -vastaus jättää tulkinnan varaa siitä, että jäikö katsojalle mieleen huumeiden käyttö hyvällä vai huonolla tavalla. Kannustiko se huumeiden käyttöön vai antoi varoittavan esimerkin? Nämä vastaukset olivat kuitenkin yksittäisiä, joten ne voidaan analysoida yksittäisten henkilöiden mielipiteiksi.

”Päihdepäivät” -tapahtuma koettiin kuudes- ja seitsemäsluokkalaisten suurimmilta osin hyvänä tapahtumana. Muutamalle hyväksi sen teki, se että pääsi pois oppitunneilta. Onnistumista palautteessa kuvattiin ”5/5” tai ”6/5” -tyylisesti. Muuta palautetta olivat mm.:

Mukava ja opettavainen mitä voi tapahtua jos käyttää huumeita

Tärkeä aihe.

Oli tosi kivaa tietää mitä päihteet voi tehdä mielelle ja mitä niistä voi seurata tai miksi ei kannata käyttää.

Kaikki jotka käyttää jo huumeita ei paljon tämä enää kiinnosta

oli kiva kun tämä järjestettiin. Nyt tajuan taas kaikkea paremmin

6.4 Kehittämistyön johtopäätökset

Haastattelun perusteella teoriaan pohjaten voidaan siis sanoa, että kaiken kaikkiaan projekti onnistui hyvin. Nuorisolaissa (L 1285/2016) 2§:n tavoitteet nuorten osallistamisesta ja vaikutusmahdollisuuksista toteutuivat hyvin. Myös osallisuuteen vahvasti liittyvät sitoutuminen, luottamus sekä kuulluksi tuleminen koettiin valtaosin toteutuneen. Laki ehkäisevän päihdetyön toteuttamisesta (L 523/2015) 3§:n määritelmä ehkäisevän päihdetyön toteutuksesta siten, että ehkäisevän päihdetyön toiminta vähentää päihteiden käyttöä toteutui ainakin palautekyselyn tulosten perusteella. Myös toteutus muille kuin päihteiden käyttäjille toteutui. Lisäksi lain 5§:n

momentin määritelmä siitä, että kunnan tulee järjestää ehkäisevää päihdetyötä tuli täytäntöön nuorten osalta tämän työn myötä. Vastoinkäymisiin projektin aikana törmättiin, mutta ne olivat yhtä lukuun ottamatta hyvin pieniä. Isoimmaksi vastoinkäymiseksi projektissa muodostui näyttelijän vaihdos, josta lopulta selvittiin paremmin kuin hyvin. Näyttelijän vaihdokseen vaikuttivat sitoutumishaasteet, jotka näyttäytyivät myös muulle ryhmälle ja aiheutti luottamuspulaa sekä epävarmuutta. Tämä taas kertoo siitä, että osallisuuteen liitännäinen sitoutuminen ei ollut onnistunut. Tästä voimmekin siis päätellä, että ryhmämuotoisesti tehtävissä projekteissa, joissa jokainen on kiinteästi mukana, on tärkeää, että kaikki ryhmän jäsenet ovat sitoutuneita projektiin sen onnistumiseksi. Ryhmässä toimimiseen ja avoimuuteen vaikutti ryhmän jäsenten jonkinlainen tuntemus toisistaan. Projekti vahvisti ihmissuhteita ryhmän jäsenten välillä, mikä kommentteistakin käy ilmi. Kun heijastetaan tätä sivulla 32 olevaan osallisuuden portaisiin voidaan todeta, että projektissa päästiin portaissa korkealle. Osallistetut nuoret toimivat projektissa päätäntävällässä ja olivat suunnittelussa sekä toteutuksessa itsenäisiä toimijoita. Projektin osalta siis pääsimme portaiden yläpäähän viimeiselle kolmannelle portaalle, jotka edustavat osallistumismuotoa itsenäisestä toimivallasta päätöksenteossa. (Sutela 2000,18.) Osallistaminen tässä projektissa onnistui hyvin. Ryhmän jäsenet ottivat projektin tosissaan, tykkäsivät päästä vaikuttamaan kunnallisen työn tekemisessä sekä saivat itselleen sekä uutta oppia, että innostusta jatkamaan mahdollista samankaltaista työtä.

Aikataulu projektin tekemiseen oli noin puoli vuotta, joka osoittautui tämän kokoisen projektin tekemisessä aika ajoitin haasteeksi. Kaikki tarvittava saatiin kuitenkin tänä aikana tehtyä, mutta särkymävaraa ei juurikaan ollut, joten esimerkiksi jonkun ryhmän jäsenen sairastuminen olisi voinut sekoittaa projektin tekoa paljon tai jopa lopettaa sen kokonaan. Sitoutuminen ryhmän jäsenillä oli todella hyvä, mikä käy ilmi myös edellisestä kappaleesta. Nuoret kuvaavat omaa sitoutumistaan hyvin ja näkivät myös hienosti, mikäli jollain ryhmän jäsenellä sitoutuminen ei ollut yhtä suurta. Projektin onnistumiseksi sitoutuminen on ollut isossa roolissa. Kuten myös luottamus, mikä vastauksissakin käy ilmi. Luottamukseen vaikuttivat sekä kuulluksi tuleminen että ryhmän muiden jäsenten sitoutuminen. Jatkoa ajatellen yksi suurimmista muutoksista, mitä nuoret tekisivät olisi käsikirjoituksen kirjoittaminen pienemmällä kokoonpanolla, 1-2 henkilön työryhmä.

Kun verrataan osallistavan osuuden haastattelun tuloksia sekä palautelomakkeen tuloksia voidaan vetää johtopäätös siitä, että videoilla katsojat saivat pääasiallisesti hyvän ja toimivan ehkäisevän päihdetyön menetelmän. Sen koettiin näyttävän päih-teiden vaaroja sekä hieman myös kiusaamista. Molemmat vastaukset ovat pääasiallisesti yhteneväisiä ja tukevat toisiaan. Voidaan sanoa, että tavoite, joka osallistet-tavilla nuorilla projektissa oli eli ehkäisevän päihdetyön menetelmän (videoiden) val-mistaminen onnistui. Tulee kuitenkin ottaa huomioon se, että palautelomakkeen vastauksiin vaikuttaa sekä videot, että ”päihdepäivien” muu, videoita tukeva, sisältö. Palautelomakkeiden vastauksista ei voida siis vetää suoraan johtopäätöstä siitä, että videot yksinään toimisivat ehkäisevänä päihdetyönä vaan yhdistettynä keskus-televuuteen ja muuhun tietoon ne toimivat ehkäisevän päihdetyön menetelmänä. Tarkoituksena videoilla ei siis ole missään vaiheessa ollut yksinään toimia ainoana menetelmänä, vaan se tarvitsee rinnalleen myös aiheesta keskustelua. Itse ”päih-depäivät” tapahtuma näyttäytyi nuorille pääasiallisesti tärkeänä ja informatiivisena päivänä.

materiaali on anonymia, eikä siihen tällöin vaikuta laadulliseen tutkimukseen verrattuna tutkijan ennakkokäsitykset tai mielipiteet niin suuressa määrin kuin osallistettavien nuorten haastattelussa. Kuitenkin yksin työtä tehtäessä luotettavuuteen saattaa jonkin verran vaikuttaa se, että teen analysoinnin molemmista aineistoista yksin. Minun tulikin kiinnittää erityistä huomiota siihen, että en anna haastattelutilanteessa omien käsitysten vaikuttaa nuorten vastauksiin. Tässä luotettavuutta parantaa haastattelun äänittäminen, jolloin voin palata tilanteeseen useamman kerran analysoidakseni vastauksia.

Kehittämistyössä tulee työtä tehdä huolellisesti ja rehellisesti ja sen tulee tukea korkeaa moraalialia. Lisäksi työn tulee olla sellaista, että sen tulokset hyödyntävät käytännön toimintaa. Kehittämistyön tutkimusetiikassa tieteellisen tutkimuksen normit ohjaavat kehittämistyön työelämälähtöisyyttä. Kehittämiseen ja tutkimukseen osallistuvien tulee tietää tavoitteet sekä kehittämistoiminnan kohde ja heillä tulee olla tieto omasta roolistaan. (Ojasalo ym. 2014, 48.) Tutkijalta kehittämistyö vaatii tieteellistä tietoa, sopivia toimintatapoja ja taitoja. Tutkimuksen luotettavuutta ja uskottavuutta ohjaavat tutkimuseettisen neuvottelukunnan antamat ohjeet ja toiminnassa tulee noudattaa hyviä tieteellisiä menettelytapoja. (Kuula 2011, 34.) Tutkija tarvitsee työn toteuttamiseksi tiedonhankintaa oman alan kirjallisuudesta sekä analysoinnin tavoista (Vilkkä 2015, 41-42). Kehittämistyön kehittäjän roolissa taas tulee huomioida vastuu ja kehittämistyön mahdollinen vaikutus kohderyhmään (Kylmä & Juvakka 2007, 143). Tiedonhankinta osuus työssä on ollut kohtuullisen helppoa, sillä teoriapohjalla pureuduttavista käsitteistä on saatavilla paljon tietoa sekä kirjallisuuden että tilastojen puolesta. Suurimmaksi haasteeksi osoittautui ehkäisevän päihdetyön toteuttaminen videoilla siten, että sekä nuorten omat kokemukset ja näkemykset pääsevät esille, mutta että se eettisesti kuitenkin pohjautuu käytettäviin tutkittuihin menetelmiin ja tuloksena syntyy ajatuksia herättävää materiaalia päihteiden käyttäjien haitoista. Osallistaminen työssä onnistui kuitenkin hyvin nuorten omaan motivaatioon pohjautuen. Omat roolini tutkijana sekä kehittäjän kulkivat projektin ajan suhteellisen hyvin rinnakkain.

Kerätyissä materiaaleissa tulee olla huolellinen, että ulkopuoliset eivät pääse niitä näkemään. Lisäksi olen pyrkinyt kiinnittämään huomiota aineistojen kuvaamiseen mahdollisimman tarkasti, joka lisää luotettavuutta. Kohderyhmälle tehtävässä

kyselyssä osallistujat eivät pysty hyödyntämään suullisen viestinnän kaltaisia tulkinnan vihjeitä, sillä kasvokkain käydyssä haastattelussa voidaan kommunikoida muutoinkin kuin sanallisesti. Palautekyselyssä ainut tapa kommunikoida on sanallinen. Kyselyssä kysymysten asettelulla on iso rooli. Kysymysten tulee olla selkeitä ja ymmärrettäviä, jotta vastaukset pystytään muodostamaan selkeästi ja yhteisymmärrys kyselyistä säilyy tutkijalla ja vastaajalla.

Kyselylomake (liite 4) muodostui siten, että siinä on kolme suljettua kysymystä kyllä/ei vaihtoehdoilla sekä viisi avointa kysymystä. Yksi kysymyksistä kuuluu lisäkysymykseksi vastattaessa edelliseen suljettuun kysymykseen kyllä. Suljetut kysymykset on mietitty siten, että niistä muodostuisi pääasiallinen tieto tutkimuksellisen osuuden kannalta ja avoimet kysymykset täydentävät tekstiä ja näitä vastauksia. Avoimet kysymykset eivät siis ole kyselyn tulosten kannalta oleellisimmat, vaan täydentävät suljettujen kysymysten tuloksia.

7.2 Tulosten pohdinta ja arviointi

Tämän kehittämistyön tekeminen oli mielenkiintoista ja erityisesti aineistojen kokoaminen ja analysointi osoittautui mielekkääksi. Osallistettavien nuorten tulokset olivat sellaisia, mitä itse tutkijana ja kehittäjänä osasin odottaa, sillä olin hyvin tiiviisti viettänyt näiden nuorten kanssa aikaa läpi projektin. Nuorien osallisuus ja siihen liittyvät sitoutuminen, luottamus ja kuulluksi tuleminen toteutuivat tässä projektissa erinomaisesti, jota nuoret itse myös osasivat hienosti tuottaa vastauksissaan. Videot valmistuivat ajallaan ja olivat sisällöltään sellaiset, kuin tavoitteeksemme olimme asettaneetkin. Tästä kertoo myös kyselylomakkeilla saadut vastaukset. Kehittämiskysymyksiin haastattelu ja palautekysely antoivat vastauksia. Tuloksista käy ilmi, että ensimmäisellä kerralla tämän kaltaisen projektin tekeminen on usein hakemista ja uuden opettelua, sillä aikaisempaa pohjaa projektiluontoisen työn toteuttamiselle ei ole. Tästä huolimatta tavoitteet saatiin saavutettua ja nuorilla säilyi tai ehkä jopa kasvoi innostus vastaavanlaisen vaikuttamistyön tekemiselle pienistä vastoinkäymisistä huolimatta. Tuloksista käy myös ilmi, että pienellä ryhmällä tehtäessä on tärkeää jokaisen panos, jotta tekeminen onnistuu ja luottamus, kuulluksi tuleminen sekä sitoutuminen toteutuvat. Voidaan nähdä myös vahva yhteys sitoutumisella ja

luottamuksella. Yhdenkin jäsenen sitoutumishaasteet vaikuttavat ryhmään ja luottamukseen.

Suurimmaksi haasteeksi omasta mielestäni, sekä aikaisemmin nuortenkin puolesta todetusti, projektissa muodostuivat näyttelijän vaihdos ja aikataulu. Jos siis tekisin vastaavanlaisen projektin uudestaan, asettaisin aikataulun siten, että erityisesti kuvaamisen ja editoinnin osuuksille aikaa tekemiselle olisi enemmän. Osallistettavien nuorten valinnassa ottaisin käyttöön alkuhaastattelun, jossa olisi mahdollista kuulla jo ennen projektin aloitusta osallistettavien sitoutumisesta ja innokkuudesta projektia kohtaan. Vastoinkäymisistä huolimatta tavoitteet saatiin saavutettua ja osallistetuille nuorille projektista jäi positiivinen sekä tulevaisuusorientoitunut mieli.

Ehkäisevänä päihdetyönä videot koettiin toimiviksi ja niistä pidettiin. Ne saivat aikaan halutunlaisia ajatuksia ja näin ollen saavuttivat ehkäisevän päihdetyön tarkoituksen. Videoiden sisältö muodostui melko helposti ja oma-aloitteisesti nuorten puolelta. Kehittäjänä en juurikaan ammatillisesta näkökulmasta joutunut tekemään muutoksia tai ohjaamaan toiseen suuntaan. Tätä tuki mielestäni se, että osallistetut nuoret olivat itse olleen aktiivisia tiedon hankinnasta päihteisiin liittyen ja olivat jo valveutuneita niiden haitoista. Kehittäjänä ja toimintatukijana projekti antoi minulle lisää stressinsietokykyä, ongelmanratkaisukykyä sekä pitkäjänteisyyttä, se lisäsi myös nuorten tuntemusta sekä heidän kanssaan toimimista, yhteistyötaitoja sekä tavoitteellisen ehkäisevän päihdetyön osaamista.

Jos vielä lopuksi pohdin työn tekemistä sosionomien kompetensseihin (2016) pohjautuen, joissa sosionomikoulutus jaotellaan kuuteen osaamiseen; sosiaalialan eettiseen osaamiseen, asiakastyön osaamiseen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaamiseen, kriittiseen ja osallistavaan yhteiskuntaosaamiseen, tutkimukselliseen kehittämis- ja innovaatio-osaamiseen sekä työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaamiseen. Tämä projekti on kehittänyt jollain tavoin kaikkia kompetenssien osaamisia. Sosiaalialan eettisestä osaamisesta projekti on harjoittanut mm. omaa ihmiskäsitystäni, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämistä ryhmätoiminnassa, jotta kaikki osallistetut nuoret tunsivat olonsa yhtä tärkeiksi projektin kannalta. Asiakastyön osaamisesta projekti kehitti erityisesti ammatillisen vuorovaikutussuhteen luomista, asiakkaiden, tässä tapauksessa nuorten osallistavaa ohjaamista sekä asiakastyön arviointia. Sosiaalialan palvelujärjestelmäosaamisesta tämän projektin ansiosta on

lainsäädäntö sekä sen toteuttaminen ja moniammatillinen yhteistyö projektissa vahvistanut ammatillisuutta. Kriittisestä ja osallistavasta yhteiskuntaosaamisesta projektissa on edistetty kansalaisten osallisuutta ja osallistumisen mahdollisuuksia yhdessä nuorten kanssa sekä tehty vaikuttamistyötä eri toimijoiden kanssa ehkäisevän päihdetyön ”päihdepäivien” muodossa. Kahta viimeistä kompetenssia projekti on vahvistanut erityisen paljon. Tutkimuksellista kehittämis- ja innovaatio-osaamista sekä työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaamista on harjoitettu läpi työn, sillä koko projekti oli tutkimuksellista kehittämistyötä ja mielestäni johtaminen ja yrittäjyysosaaminen ovat liitännäisiä tähän kehittäjän ja toimintatutkijan roolissa. Työn tekeminen on vaatinut projektin johtamista sekä yrittäjämäistä asennetta. Projekti on kartuttanut innovatiivista ongelmanratkaisua, asiakastyön menetelmän kehittämistä, kehittämistyön suunnittelua, toteuttamista sekä arviointia. Lisäksi projektissa on sovellettu kehittämistyön menetelmiä, tuotettu ja arvioitu tietoa hyvinvoinnin edistämiseksi sekä toimittu tutkimus- ja kehittämistyön eettisten periaatteiden ja ohjeiden mukaisesti. Lisäksi työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaamista on vahvistettu toimimalla yhteistyökykyisesti monialaisessa tiimissä, syvennetty ammatillisen lainsäädännön osaamista mm. nuorisolain sekä ehkäisevän päihdetyön lain puitteissa. Projekti on vaatinut myös itsensä johtamista, jotta aikataulussa pysyttiin ja jotta se saatiin suunniteltua toteutettavaksi. Projekti vahvistanut työn laadun, tuloksien sekä vaikutuksien arviointia. Erityisesti työn laatua sekä tuloksia on tutkittu sekä teema-haastattelun että palautelomakkeiden muodossa. Projekti on kehittänyt myös taloudellista johtamista, sillä budjetissa oli pysyttävä. Kaiken kaikkiaan tämä projekti on vahvistanut sosionomien kompetenssien osaamisalueita todella paljon sekä laaja-alaisesti.

LÄHTEET

- Aalto-Setälä, T, Marttunen, M & Pelkonen, M. 2003. Nuorten päihdehäiriöiden varhaistunnistaminen: tietoa nuorten kanssa työskenteleville aikuisille. Kansanterveyslaitos, mielenterveyden ja alkoholitutkimuksen osasto. HUS/HYKS, Peijaksen sairaala, psykiatrian tulosyksikkö, nuorisopsykiatrian vastuualue. [Verkkajulkaisu]. Saatavana: <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/78216/paihdehairiot.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Ahlström, S, Karvonen, S & Mäkelä, P (toim.). 2010. Suomi juo. Suomalaisten alkoholinkäyttö ja sen muutokset 1968-2008. Helsinki: Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos.
- Alaniska, H & Ahonen, K. Ei päiväystä. Toiminnallisia menetelmiä. Opintokeskus Sivis: Osaavaa kansalaistoimintaa. [Verkkajulkaisu]. Saatavana: <https://www.ok-sivis.fi/media/materiaalit-osio/toiminnallisia-menetelmia.pdf>
- Arnstein, S. 1969. A Ladder of Citizen Participation. Journal of the American Institute of Planners, 215-224.
- EHYT ry 1. Ei päiväystä. Elokolot ja kohtaamispaikat. [Verkkosivu]. [Viitattu 29.8.2019]. Saatavana: <http://www.ehyt.fi/fi/elokolot-ja-kohtaamispaikat>
- EHYT ry. Ei päiväystä. Mikä EHYT?: Mitä teemme. [Verkkosivu]. [Viitattu 29.8.2019]. Saatavana: <http://www.ehyt.fi/fi/mita-me-teemme>
- Eskola, & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Euroopan yhteisöjen komissio. 2003. Yhteinen raportti sosiaalisesta osallisuudesta 773/2003. [Verkkajulkaisu]. Bryssel. [Viitattu 9.9.2019]. Saatavana: <https://op.europa.eu/fi/publication-detail/-/publication/4fa1df9a-59fd-46d7-8138-e1abc0b7df24/language-fi>
- Gretscel, A & Kiilakoski T (toim.). 2007. Lasten ja nuorten kunta. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Julkaisuja 77. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu, Sarja A 3.
- Hakkarainen, P & Metso, L. 2009. Joint use of drugs and alcohol. European Addiction Research 15. 113–120.
- Hakkarainen, P, Metso, L & Salasuo, M. 2011. Hampuikäpolvi, sekakäyttö ja doping. Vuoden 2010 huumeekyselyn tuloksia. Yhteiskuntapolitiikka 76: 397–412.
- Hennink, M., Hutter, I. & Bailey, A. 2011. Qualitative research methods. Los Angeles: SAGE.

- Hirsjärvi, S & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopisto.
- Huumekysely. 2018. Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet 2018. Tilastoraportti 2/2019. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. s. 1-4. [Verkkajulkaisu]. Saatavana: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137660/Suomalaisen_huumeiden_k%C3%A4ytt%C3%B6_ja_huumeasenteet_2018_tilastoraportti.pdf?sequence=3&isAllowed=y
- Huhtinen-Hilden & Karjalainen. 2019. Luovan toiminnan työtavat: Käsikirja sosiaali- ja terveysalalle. Helsinki: PS-kustannus.
- Innokylä. 2016. Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit. [Verkkajulkaisu]. Saatavana: <https://www.innokyla.fi/documents/1167850/5e8f1ef1-7a5b-4dfb-a629-0ea09dbfe904>
- Jämsen, A & Pyykkönen, A (toim.). 2014. Osallisuuden jäljillä. Pohjois-Karjalan sosiaaliturvayhdistys ry. Saarijärvi: Offset.
- Kananen, J. 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä – kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. JAMK: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Karjalainen, A-L (toim.) 2019. Luovan toiminnan työtavat – Käsikirja sosiaali- ja terveysalalle. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Karjalainen, K, Savonen, J & Hakkarainen, P. 2016. Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet: Huumeaiheiset väestökyselyt Suomessa 1992-2014. Raportti 2/2016. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Verkkajulkaisu]. Saatavana: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130530/URN_ISBN_978-952-302-632-2.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Kivipelto, M. 2008. Osallistava ja valtaistava arviointi: johdatus periaatteisiin ja käytäntöihin. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Työpapereita 17/2008
- Kiilakoski, T. 2017. "Niillähän se on se viimeinen sana": nuoret osallisuudestaan yläkoulussa. Teoksessa Toom, A, Rautiainen, M & Tähtinen, J (toim.) Toiveet ja todellisuus: kasvatus osallisuutta ja oppimista rakentamassa. Kasvatustieteellisen seuran 50-vuotisjuhlakirja. Jyväskylä: Suomen Kasvatustieteellinen Seura.
- Kouluterveyskysely. 2015. Kouluterveyskysely 2015. Toim. 2016. [Verkkajulkaisu]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 9.9.2019]. Saatavana: https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/kouluterveyskysely/kouluterveyskysely_2015.pdf
- Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. 2. uud. p. Tampere: Vastapaino.

- Kylmä, J. & Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita.
- Kylmänen, P. 2005. Kun kaikki muutkin...: nuorten ehkäisevä päihdetyö. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi Oy.
- L 13.4.2007/417. Lastensuojelulaki.
- L 21.12.2016/1285. Nuorisolaki.
- L 24.4.2015/523. Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä.
- Lappalainen-Lehto, R, Romu, M-L & Taskinen, M. 2007. Haasteena päihteet: Ammatillisen päihdetyön perusteita. Helsinki: WSOY oppimateriaalit Oy.
- Lasinen lapsuus. 2018. Miten nuoret kokevat aikuisen juomisen?. [Verkkosivu]. Saatavana: <https://lasinenlapsuus.fi/tietoa/miten-nuoret-kokevat-aikuisten-juomisen>
- Lähteenmaa, J & Virokangas, E. 2006. Teoksessa Puuronen A (Toim.) Terveystaju. Nuoret, politiikka ja käytäntö. Nuoret ja päihteet ehkäisevän päihdetyön tuotetarjottimella: määritelmiä ja niiden seurauksia. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.
- Maunu, A. 2012. Ryyppäämällä ryhmäksi?: Ehkäisevän päihdetyön karttalehtiä nuorten ja nuorten aikuisten juomiskulttuureihin. Ehkäisevä päihdetyö EHYT ja Antti Maunu. Pori: Brand ID Oy.
- Malchiodi, C (toim.). 2011. Ilmaisuterapiat. Helsinki: Unipress.
- Mielenterveystalo. Ei päiväystä. Päihteet pähkinänkuoressa. [Verkkoartikkeli]. [Viitattu 16.9.2019]. Saatavana: <https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-oppaat/oppaat/tietoa-paihteista/Pages/paihteet.aspx>
- MLL. 2017. Vanhempi ja päihteiden käyttö. [Verkojulkaisu]. MLL – Mannerheimin lastensuojeluliitto. Saatavana: <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/vanhemman-hyvinvointi/vanhempi-ja-paihteidenkaytto/>
- NTTT. 2017. Nuorten terveystapatutkimus – tutkimustuloksia. [Verkkosivu]. [Viitattu 26.8.2019]. Saatavana: http://www.uta.fi/hes/tutkimus/tutkimusryhmat/Kansanterveystiede/Nuorten_terveystapatutkimus/tulokset.html
- Nuorisotutkimusseura & Tigerstedt, C (toim.). 2007. Nuoret ja alkoholi. Alkoholi- ja huumeututkijan seura & Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 75. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

- Nuortenlinkki. 2016. Sekakäyttö ja päihteiden väärinkäyttö. [Verkkoartikkeli]. [Viitattu 16.9.2019]. Saatavana: <https://nuortenlinkki.fi/tietopiste/tietoartikkelit/huumeet-ja-laakkeet/sekakaytto-ja-laakkeiden-vaarinkaytto>
- Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2014. Kehittämistyön menetelmät: Uudella osaamista liiketoimintaan. 3. uud. p. Helsinki: Sanoma Pro.
- Pennington, D.C. 2002. Pienryhmän sosiaalipsykologia. Suom. Ahokas, M. Helsinki: Gaudeamus
- Päihdelinkki. 2013. Alkoholin käyttö Suomessa. [Verkkosivu]. [Viitattu 26.8.2019]. Saatavana: <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/alkoholi/alkoholin-kaytto-suomessa>
- Päihdelinkki. 2015. Huumeongelmien ehkäisyn periaatteita. [Viitattu 27.8.2019]. [Verkkosivu]. Saatavana: <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/paihteet-ja-yhteiskunta/huumeongelmien-ehkaysyn-periaatteita>
- Päihdelinkki. Ei päiväystä. Asiaa nuorten päihteiden käytöstä. [Verkkosivu]. [Viitattu 27.8.2019]. Saatavana: <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/vanhemmille/kun-kotona-puhutaan-paihteista/asiaa-nuorten-paihteidenkaytosta>
- Saaranen-Kauppinen, A & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV: Menetelmäopetuksen tietovaranto Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. [verkkojulkaisu]. [Viitattu 19.9.2019]. Saatavana: <https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>
- Saarainen, T, Takala, J & Mäkäraäinen, S. 2019. Halu elää terveellisesti syö kiinnostusta alkoholin käyttöön: Mikä vähentää nuorten kiinnostusta käyttää alkoholia? Halu elää terveellisesti oli yleisin nuorten kertoma syy. Tiimi 1/2019. 26-27.
- Sainio, Ari. 1994. Kohti kansalaisten kuntaa. Suomen kuntaliitto, ACTA-sarja nro 40. Helsinki: Kuntaliitto
- Seppä, K., Aalto, M., Alho, H. & Kiiänmaa, K. (toim.) 2012. Huume- ja lääkeriippuvuudet. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Sharma, M. 2016. Challenges of new emerging designer drugs. Journal of Alcohol & Drug education. [Verkkoartikkeli]. [Viitattu 10.11.2019]. Saatavana: Vaatii käyttöoikeuden.
- Siisiäinen, M. Ei päiväystä. Artikkelit: Osallisuus ja osallistaminen. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 9.9.2019]. Saatavana: <https://www.aspa.fi/fi/suuntaaja/suuntaaja-32015/osallisuus-ja-osallistuminen>
- Smedsensemble. 2017. Draama – teatterin tyylilaji. [Verkkoartikkeli]. TEATTERI: 2019. Saatavana: <http://smedsensemble.fi/uncategorized/draama-teatterin-tyylilaji/>

- STM. Ei Päiväystä. Sosiaali- ja terveysministeriö – Ehkäisevä päihdetyö. [Verkkosivu]. [Viitattu 26.8.2019]. Saatavana: <https://stm.fi/ehkaiseva-paihdeyto>
- Sutela, M. 2000. Suora kansanvalta kunnassa. Oikeusvertaileva tutkimus kansanäänestyksestä kunnan asukkaiden itsehallinnon toteuttajana. Helsinki: Kauppa-kaari Oyj. Lakimiesliiton Kustannus.
- Takala, J. Ei päiväystä. Lasinen lapsuus aikuisuudessa. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 28.8.2019]. Saatavana: <https://lasinenlapsuus.fi/tietoa/lasinen-lapsuus-aikuisuudessa>
- THL = terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2014. Päihteiden sekakäyttö. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 16.9.2019]. Saatavana: <https://www.thl.fi/fi/web/alkoholitupakkajariippuvuudet/huumeet/huumeetutkimus/paihteiden-sekakaytto>.
- THL. 2015. Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 9.9.2019]. Saatavana: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/ehkaisevan-paihdeyto-toimintaohjelma>
- THL. 2017. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Osallisuus. [Verkkosivu]. [Viitattu 9.9.2019]. Saatavana: <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>
- THL. 2019. Lasten ja nuorten osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuudet. [Verkkosivu]. [Viitattu 9.9.2019]. Saatavana: https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/johdantien_tueksi/lasten_ja_nuorten_vaikuttamismahdollisuudet
- Toikka, T & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: University press.
- Vahtola, L. 2006. Child's right to participate. A comparative study based on the third periodic reports of Finland and Norway submitted to the UN committee on the Rights of the Child in 2003. Pro gradu – tutkielma. Tampereen yliopisto. [Verkkojulkaisu]. 20-22. Saatavana: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/93313/gradu00963.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4 uud. p. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Väyrynen, P, Kataja, K, Hakkarainen, P, Kailanto, S, Karjalainen, K & Kuussaari, & Tigerstedt, C. 2015. Sääteleyä, kaoottisuutta ja itsetutkiskelua. Sekakäytön määritelmää ja merkityksiä päihdetyön ammattilaisten ja käyttäjien tulkitsemana. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti, Janus 23 (3), 284–299.
- Warpenius, K, Holmila, M, Karlsson, T & Ranta, J. 2015. Raportti. Ehkäisevä päihdetyö Suomessa 2025 – ennakointitutkimus. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL.

LIITTEET

Liite 1. Sopimuspohja nuorille

Liite 2. Käsikirjoitukset

Liite 3. Teemahaastattelupohja ryhmälle

Liite 4. Kyselylomake

Liite 5. Tutkimuslupa anomus

Liite 6. Hyvinvointilautakunnan päätös

Liite 1. sopimus pohja

SOPIMUS EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN SUUNNITTELUUN JA TOTEUTUKSEEN OSALLISTUMISESTA

_____ haluaa osallistua ehkäisevän päihdetyön menetelmän suunnitteluun ja toteutukseen yhdessä nuorisotoimen sekä muiden nuorien kanssa.

Samalla hän osallistuu toimintatutkimuksen tekoon, joka toimii sosionomi-opiskelija Sini Penttalan opinnäytetyönä. Toimintatutkimuksessa kehitetään ehkäisevän päihdetyön menetelmä Isonkyrön kunnalle sekä koulutoimen, että nuorisotoimen hyödynnettäväksi. Samalla tutkitaan nuorten osallistamista ehkäisevän päihdetyön tuottamisessa.

Hän antaa luvan videokuvaamiselle (tuotettava menetelmä, päihdeputki) ja kuvattuna olemiselle. Hän antaa luvan myös prosessissa havainnoimiselle sekä kyselyn toteuttamiselle.

Haluan kyselyssä säilyttää anonymiteetin (Nimeäni ei saa julkaista kyselyn vastauksissa raportoidessa niitä opinnäytetyöhön)

Hän antaa luvan hyödyntää videomateriaalia (päihdeputki) myös tulevaisuudessa (Koulu & Isonkyrön nuorisotoimi voivat järjestää päihdeputken käyttäen tällä toimintatutkimuksella tuotettavaa materiaalia muinakin vuosina)

Toimintatutkimuksen tarkoituksena on tuottaa yhdessä nuorien kanssa, luovia menetelmiä käyttäen, päihdeputkessa käytettävä video. Osallistuvat nuoret ovat itse olleet halukkaita osallistumaan projektiin ja pääsevät projektissa sekä suunnittelemaan, että toteuttamaan materiaalia turvallisten aikuisten läsnäollessa ja ohjatessa. Nuoret saavat projektista itselleen kokemusta niin näyttelemisestä, videokuvaamisesta kuin ehkäisevän päihdetyön suunnittelusta nuorille. Perustamme osallistuvien nuorten kanssa Whatsapp-ryhmän, jonka välityksellä kommunikoimme tapaamisista sekä muista projektiin liittyvistä asioista.

Paikka & aika:

Sini Penttala, opinnäytetyön tekijä

Osallistuva nuori

Pirjo Humalainen, Kirjasto- ja vapaa-aikatoimen johtaja

Alle 18-vuotiaan huoltaja

Liite 2. Käsikirjoitukset

Käsikirjoitus – video 1.

Kuvauspaikka: Aamun koti

Lyhyitä klippejä kotoa, Aamun kouluun lähdön valmistautumista ja matkasta kouluun (15s.)

Aamu saapuu kouluun -Kiusaajat kiinnittävät huomion Aamun takkiin-

Kiusaaja eli Minttu: "Vittu mikä takki"

Joku porukasta: "Hyi mikä sulla on päällä?"

Ivallista naurua porukassa

Aamu jatkaa kävelyä ja pyrkii olemaan huomioimatta muita. Minttu nojaa seinään.

Minttu kävelee kohti Aamua ja tönäisee Aamun maahan. -Porukka seuraa Mintun perässä.

Aamu on peloissaan.

Tilanne meinaa eskaloitua, Minttu meinaa käydä Aamun päälle fyysisesti, kunnes Jade tulee Mintun luo, ottaa olkapäästä kiinni

Jade: "Hei lopeta, ei se oo sen arvonen"

Minttu perääntyy ja jää juttelemaan Jaden kanssa

Minttu: "Mitä sä ny tuota puolustat"

Taustalta voi kuulua vielä Jaden sanovan

"Ei se oo sulle tehny mitään"

Tällä välin Aamu pääsee nousemaan ylös ja lähtee paikalta, ulos koulusta.

SISÄKOHTAUS KOULULLA n. 1,5min

Aamu kävelee "tupakkanurkalle" itkemään.

Jade saapuu paikalle muutaman kaverinsa saattelemana. Kaverit jäävät kauemmas.

Jade tulee kohti Aamua ja tarjoaa palavaa savuketta.

Jade: "Haluutsä?"

Aamu ottaa savukkeen vastaan epäilevästi.

Jade: "Älä välitä."

Aamu: kohauttaa olkiaan.

Jade: Mul on bileet illalla, tuu käymään?”

Aamu: ”Joo katotaan..”

PIHAKOHTAUS KOULULLA max. 1,5min

Käsikirjoitus – Video 2.

Kuvauspaikka: Päähenkilön oma huone

B-roll vaatteiden vaihdosta (kaksi vaatekertaa) ja meikkauksesta. Kävelymatkaa bileisiin (20-25s)

Kuvauspaikka: Jaden kotibileet

Aamu koputtaa Jaden kodin oveen. Minttu avaa oven.

Minttu: ”Mitä sä täällä teet?”

Jade kävelee ovelle ja tarttuu Mintun olalle. Sanoo Aamulle

Jade:”Tuu sisään”

Minttu katsoo hölmistyneesti, mutta päästää Aamun kävelemään sisään. Aamu kävelee Jaden perässä sisälle, musiikki menee kovemmalle. Tähän lyhyt b-roll pätkä.

OVIKOHTAUS 30s-1min.

Aamu ja Jade kävelee peremmälle asuntoon. Jade ottaa sivupöydältä juomaa ja tarjoaa sitä Aamulle, joka ottaa sen vastaan. Jatkavat kävelyä kohti nurkkaporukkaa.

Jade: ”Tässä on Aamu”

Joku porukasta: ” Ja mä oon lita.”

Naurua.

Minttu kävelee paikalle.

Minttu: ”Naiset ja herrat ja kaikki siltä väliltä, ottakaas tästä.” Tarjoaa kourassaan pillereitä porukalle. Aamun kohdalla

Minttu: ”Kai säkin otat?” Taustalta kuuluu hyminää.

Joku porukasta: ”ota ny”

Aamu katsoo pillereitä empien.

Jade: ” Ei sun tarvi. Käydään haukkaa vähä happee”

SISÄKOHTAUS 1min.

Aamu: ”joo vois”

Aamu ja Jade lähtevät paikalta

Pihalla Jade nappaa taskustaan rasian, jossa samoja pillereitä kuin Mintulla. Aamu katsoo rasiaa ja pillereitä.

Aamu: No voisin mäki kokeilla. **PIHAKOHTAUS 1min.**

KÄSIKIRJOITUS – VIDEO 3.

Kuvauspaikka: Välimäen leikkipuisto

Aamu kävelee paikalle – kuvataan Aamua takaapäin kävellessä. Kävely on hoipertelevaa. Aamu pitää kädessään pulloa, joka näkyy kävellessä kameralle. **(5s)**

Jade odottaa leikkilinjalla Aamua. Aamu istahtaa Jaden viereen. Jade tarjoaa Aamulle jotain rasiasta.

Jade: ”Otaksä?”

Aamu: ”Joo anna”

PILLERIKOHTAUS 30s

Kuvataan ympäristöä. Taustalta kuuluu Aamun ja Jaden epämääräistä naurua. **(5s)**

Tässä vaiheessa kuvaaminen vaihtuu ”omin silmin” kuvaukseksi.

Aamu hoipertelee eteenpäin. Kuvataan kun Aamu kaatuu.

Kamera pimenee..

Taustalta kuuluu ambulanssin ääntä.

OMIN SILMIN KUVAAMINEN 40s

KÄSIKIRJOITUS – VIDEO 4.

Kuvauspaikka: Sairaala tai käytävä

Sairaalasänkyä kuljetetaan käytävää pitkin nopeasti. Kohtauksia tästä.

Kamera pimenee. **(2-5s)**

Kuvataan seuraava ”omin silmin” katsottuna

Silmät alkavat räpsyttämään. Aamu heräilee, katselee ympärilleen.

Kuva tarkentuu vanhempiin, jotka katsovat surusilmin Aamua.

HERÄÄMISKOHTAUS 30s

Liite 3. Teemahaastattelupohja ryhmälle

RYHMÄHAASTATTELU

TEEMAT:

MENETELMÄN SUUNNITTELU

Miten videoiden suunnittelu mielestänne onnistui ehkäisevän päihdetyön kan-
nalta? Mitä tekisitte toisin?

Kuinka koitte oman sitoutumisenne projektissa?

VIDEOIDEN KUVAAMINEN

Miten ehkäisevän päihdetyön tekeminen kuvaamisessa näkyi?

Miten koitte videoiden kuvaamisen osuuden?

Mitä haasteita kohtasitte?

RYHMÄSSÄ TOIMIMINEN

Mitä onnistumisia ryhmässä toimimisessa oli?

Mitä haasteita ryhmässä toimimisessa oli?

Herättikö päihdeiden käyttö ja vaarat teissä jotain uusia ajatuksia tämän projektin
osalta?

OSALLISTAMINEN PROJEKTISSA

Mitä hyvää projektissa oli?

Mitä riskejä projektissa oli?

(Miten koitte teidän osallistamisen ehkäisevän päihdetyön suunnittelussa?)

Mitä hyötyjä osallistaminen mielestänne ehkäisevään päihdetyön tekemiseen toi?

Miten koitte projektissa sitoutumisen, luottamuksen sekä kuulluksi tulemisen?

Miten koko projekti mielestänne onnistui?

Liite 4. Kyselylomake

PALAUTELOMAKE (6.-7.-luokkalaisten)

Herättikö tapahtumassa esitetyt videot ajatuksia päihdeiden käytöstä?

kyllä

ei

Jos kyllä, millaisia ajatuksia?

Toimivatko videot ehkäisevän päihdetyön muotona?

Kyllä

Ei

Mitä mieleenpainuvaa esitetyissä videoissa oli?

Mitä olisit esitettyihin videoihin toivonut lisää?

Voisitko itse osallistua tämän kaltaisten videoiden tekemiseen?

kyllä

ei

Mitä mieltä olit koko päihdepäivät tapahtumasta?

Liite 5. tutkimuslupa anomus

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

Tutkimusluvan anoja: toimipiste: Sini Emilia Penttala	Henkilötunnus:	Tutkimuslaitos /opinto- Seinäjoen AMK
Osoite: ██████████ ██████████	Puhelinnumero: ██████████	Ohjaava opettaja: Arja Hemminki, SeAMK ██████████
Tutkimuksen yhteistyö kunta: Isonkyrön kunta	Hakemus on kohdistettu: Hyvinvointilautakunta	
Osoite: Pohjankyröntie 136 61500 Isokyrö		

Anon Hyvinvointilautakunnalta tutkimuslupaa opinnäytetyöhöni, joka toteutetaan toimintatutkimuksena. Kehittämiskysymykset työssäni ovat:

- Miten osallistetut nuoret kokivat ehkäisevän päihdetyön suunnittelun ja toteutuksen?
- Miten osallistujat kokivat ennaltaehkäisevän päihdetyöhön liittyvät videot ”päihdepäivät” tapahtumassa?

Toimintatutkimuksessa kehitetään ehkäisevän päihdetyön menetelmä yhdessä nuorten kanssa, nuorille, osana ennaltaehkäisevän päihdetyön suunnitelmaa.

Sitoudun huolehtimaan tietojen käsittelystä ottaen huomioon henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön. Olen myös velvollinen käyttämään tietoja luottamuksellisesti sekä ainoastaan tämän tutkimuksen tekemiseen. Tutkimuksen valmistuttua tiedot hävitetään oikeellisesti.

Tutkimuksessa nuorten osallistaminen on tutkimuskohteena. Osallistuvien nuorten kanssa tehdään erillissopimukset yhdessä nuoren sekä alle 18-vuotiaan huoltajan kanssa.

Liite 6. Hyvinvointilautakunnan päätös

ISONKYRÖN KUNTA Hyvinvointilautakunta	PÖYTÄKIRJANOTE	Kokouspäivämäärä 2.5.2019	Sivu 33
---	-----------------------	------------------------------	------------

OPINNÄYTETYÖN LUPA-ANOMUS

Hyvitk 2.5.2019 § 24

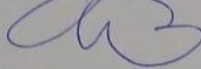
Seinäjoen ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelija Sini Penttala anoo lupaa opinnäytetyön toteuttamiseksi Isonkyrön kunnan hyvinvointipalveluille. Opinnäytetyössä suunnitellaan ehkäisevää päihdetyötä nuorille ja on osa ehkäisevän päihdetyön suunnitelman toteutusta. Suunnittelu toteutetaan yhdessä nuorten kanssa. Osallistuvien nuorten kanssa tehdään erillissopimukset yhdessä nuoren, sekä alle 18-vuotiaan huoltajan kanssa. Lupa-anomus liitteenä

Lisätietoja antaa kirjasto- ja vapaa-aikatoimenjohtaja vs. Pirjo Humalainen, puh. 050 466 4120

KIRJASTO- JA VAPAA-AIKATOIMENJOHTAJAN EHDOTUS:

Hyvinvointilautakunta päättää hyväksyä lupa-anomuksen.

PÄÄTÖS: Ehdotus hyväksyttiin.

Pöytäkirjantarkastajien nimikirjaimet	Otteen oikeaksi todistaa
H.V.	 7.5.2019